

ТРИЗНІВНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN**^o
UKRAÏNIENNE

Число 21 (79), рік видання III. 22 травня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Заупокійну літургію та панахиду по блаженній пам'яті

Симоні Петлюрі

Голові Директорії, Головному Отаманові Військ Української Народньої Республіки, відправлено буде в четвер, 26-го травня 1927 року в Українській Православній Церкві 96, B-d Auguste Blanqui в 10½ годин рано.

Урочиста Академія з нагоди річниці трагічної смерті блаженної пам'яті Симона Петлюри відбудеться того же дня о 3-й годині пополудні в салі Société Savante, 8, rue Danton.

Комітет для вшанування.

Париж, неділя, 22 травня 1927 року.

Цей рік, рік десятиліття відновлення української державности та початку нозого періоду оружно́ї боротьби за неї, це взагалі рік споминів, підсумків минулому та висновків на майбутнє.

Серед дат, звязаних з тією чи иншою подією з пережитого, єсть одна, що має велике значіння, позначивши той шлях, яким наш народ засвідчив свою непереможну волю до самостійного державного буття і пішов у своїх визвольних змаганнях, — шлях збройної оборони своїх інтересів.

9-22 травня 1917 року -- в цей день у Києві на I-му Військовому з'їзді було обраєо Український Військовий Генеральний Комітет на чолі з С. Петлюрою, що розпочав формування озброєної сили молодой республіки.

День цей — 9-22 травня, — що встановлено наказом св. пам'яті Головного Отамана, як перший день служби в армії УНР, єсть днем її річного свята.

Особливої ваги набуває це свято цього року, коли минуло десять год життя відновленого українського війська.

Багато славних сторінок вписано за цей час у відроджену традицію української озброєної сили... Багато гіркого довелося витримати молодій нашій армії, що мусіла поступитися перед потужним ворогом, залишивши рідну землю, але зосталася непереможеною...

Та все, що винесла вона — подьбиги бойові, труди походів, дроти таборів, поневіряння на чужині та працю гірку на шматок хліба, все це не зламало духа здорового і міцного нашого козацтва.

Той потяг до об'єднання, до організації, що охоплює останніми часами все ширше й ширше наших військових в ріжних землях, приводить до оживлення й розвитку діяльности союзу б. вояків армії УНР.

Цей здоровий рух, що де далі набуває все більшої й більшої сили, допоможе нашому вояцтву зберегти себе духовно до слушного часу, коли знову збереться воно під старими, рідними прапорами УНР на бій за визволення отчизни.

Сокільство і спорт.

1.

Велика війна 1914-1918 р. р. без сумніву відіграла величезну роль в історії ХХ століття, але все ж будучий історик, віддаючи належне вазі війн, буде змушений сказати, що перша четвертина ХХ століття більше знаменується нечуваним розвитком спорту і зацікавлення ним. Ми вже маємо подібний приклад в історії, коли найважливіші історичні події відійшли на другий план перед непоборимим культурним рухом, і ми собі уявляємо стару Грецію не в її безконечних війнах та походах, не в славетніх вчинках її лицарів, а в недосяжній культурі тіла та духу — Грецію часів Олімпіяд.

В ті часи, далекі від сучасної механізації, сила людських здібностей чи то моральних, чи то фізичних цінилася над усе, а тому що оцінка останніх була приступна всякому, то культ і навіть обожнення фізичної сторони покривали собою моральну.

З усіх героїв Маратону найславнішим є той, що по бою пробіг 38 кілометрів, що відділяли поле бою від Атен і гукнувши: «Громадяне, ми перемогли!» — впав мертвим од виснаження.

Найславніший грецький лицар Ахил — оборона батьківщини і пострахворогів, не носить назву ні великого, ні могутнього, а увійшов в історію, як швидконогий, бо випереджував всіх в бізі.

Це захоплення, яке закладене в самій природі людини і яке протягом тисячеліть тліло, прориваючися лише в формі військового мистецтва чи полювання, вибухло з кінцем минулого і початком теперішнього століття у величезну пожежу, яка, почавшись з Європи за короткий час захопила весь світ.

Завдання цієї статті не є знайомити громадянство ні з історією, ні з сучасним станом поширення спорту, а є лише порівняти ті принципи, які заложені в сучасний момент в цей рух, з тими, які заложені в інші системи фізичної культури. Ці системи різні у різних народів і навіть іноді у одного народу мають різні назви і різні організації, але мають і багато спільного, і ці спільні риси найкраще можна відмітити, в одній із найстарших подібних організацій — в сокільстві.

Тому ця стаття, яка носить назву: Сокільство і Спорт, є дійсності є порівняння спорту з різними системами фізично-морального виховання, а саме: сокільством, пластунством, січачами, пожарництвом, стрілецьком і т. и.

У 60-х роках минулого століття один німецький мандрівник, описуючи свої враження з подорожі по Греції, із здивуванням зазначає, що він бачив біля Атен, як на спеціально відведеному полі, багато хлопців і бородатих мужів вправлялися в бізі і в скоках. В той час в Німеччині всякий, хто б став скакати десь на очах у публіки, вважався б або за акробата, або, що найменше, за великого оригінала.

З того часу обставини радикально змінилися і в наш час не займається спортом, або принаймні не цікавиться ним, знаменує явну відсталість од інтересів західньої Європи.

В основу спорту як античного, так і сучасного було положено: гармонично розвивати силу тіла і духу шляхом вправ і змагань. Себ-то розвивати фізичну силу і зручність, мужність, витривалість, швидкість думки та товариськість. До того ще додавалося, що спорт є заняття, яке не приносить грошей, не дає засобів до життя і жадний спортсмен не смів брати за свої виступи грошей, окрім фахових вчителів спорту чи руханки.

Ця остання засада була дуже мудра і позичена з античних часів, коли, як відомо, переможець діставав лише лавровий вінець, себ-то знак слави, який не мав жадної матеріальної цінності. В цьому питанню сучасний спорт пішов на зустріч часу лише в тому, що дозволив переможцям одержувати нагороди з цінних металів, як більш тривалі ніж листя лавра, але знищив їх матеріальну цінність тим, що власник не смів їх ні продати, ні заставити, ні подарувати під загрозою позбавлення назавжди права брати участь у змаганнях.

Ми не можемо зараз сказати, чи додержувалися старогрецькі спортсмені цього принципу безкористності спорту, але цілком ясно, що в наші часи цей принцип в життя не пройшов.

В спорті появилися дві болячки, які підточують його існування: це професіоналізм і спеціалізація, які рано чи пізно розкладуть цей могутній організм і приведуть його до повного підупаду на користь інших систем фізичного виховання.

Західно-європейський буржуа, який звик проводити неділю на свіжому повітрі десь за містом за шклянкою пива чи вина, дав тому початок. Йому вже набридли півнячі бої та театр маріонеток і він зажадав чогось нового, що було б йому близьке, зрозуміле, і про що можна було б в понеділок поговорити з клієнтом, відважуючи йому пів кіла баранячої печінки.

Буржуа став платити за те, щоб вигідно сісти і краще бачити змагання, що прийшлися йому до смаку.

Тоді спортові клуби спочатку стали обставляти арени високими плотами, щоб той хто не заплатив, не міг туди заглянути, а потім, коли до їх каси попливли мільйони, вибудували відповідні арени по всіх вимогах новітньої техніки, які вміщають сотки тисяч глядачів і можуть дати мільйон за дві години.

Коли справа прийняла цілком комерційний характер, то прийшлося дбати про притягнення публіки, а для цього шукати кращих змагунів та гравців і для утримання їх в даному клубі таємно платити їм добрі гроші.

Коли клуби почали переманювати один у одного чемпіонів, то вже не могло лишитися в таємниці і був встановлений інститут професіоналів, себ-то людей, які спеціально займаються тим, що виявляють свої спортові здібності перед публікою за гроші.

Оклади професіоналів часто несправедливо називають королівськими, бо не один король в Європі не дістає стільки від дер-

жави, як королі спорту. З огляду на це серед чемпіонів в аматорах лишалися лише люде, або виключно багаті, або ті, яким вдавалося шляхом хитрих маніпуляцій довший час ховати свої спортові заробітки.

В останній час професіонали почали виступати на змаганнях не лише професіоналів, а й аматорів, що раніше було заборонене, і підняте питання про остаточне урівняння їх в правах. І дійсно, питання мусить бути так чи инакше розрішене, бо межа між професіоналом і аматором часто непомітна навіть для першорядного фахівця. Цирковий борець, який заробляє свій тяжкий хліб що-денними виступами є професіоналом, а австралійський футболіст, який дістає від свого банку двоохрічну відпустку і об'їздить весь світ в першій класі люксових пароплавів, дістаючи міністерські добові, — є аматором.

Але все ж знищення принципу безплатности зіб'є з позиції і ту незначну кількість спортовців, які ще не мріють бути професіоналами.

Можливість зробити собі на спортові блискуче становище потягла за собою инше зло — спеціалізацію.

При сучасному стані спортової справи гармоничний і могутній розвиток тіла не лише не може бути ціл'ю, а часто є і завадою до досягнення певних наслідків.

Людина з сильно розвиненим торсом і руками не може бути добрим бігуном, особливо на короткі дистанції (спрінтер), в скоках же довжина ніг, а особливо стопи, грає першорядну ролу в той час, як вага корпусу сильно заважає і скакун мусить старатися не розвивати руки.

Натурально, що це не заважає від природи сильно і гармонійно розвиненим людам, бути сильними в різних галузях спорту, але все ж вони в рідких випадках бувають чемпіонами.

Тому особи, що захоплюються спортом чи бажають збудувати на ньому кар'єру, чи просто аматори в скорім часі виявляють в собі переважаючі здібності до тої чи иншої галузі і починають її пестувати, занедбуючи решту.

В наслідок з'являється гіпертрофія того чи иншого органу, або якоїсь групи м'язів і таким чином фактичне каліцтво.

Для побороення цього зла були введені так звані п'яти та десяти-бійні змагання, себ-то такі, при яких змагун мусить виявити свої здібності в 5 чи 10 галузях спорту, але ці змагання майже завжди з'являються другорядними і не користуються успіхом у пібліки.

В наслідок такого становища помічається, що спортом з захопленням та відданістю займаються майже виключно люде дуже молоді, а особи, що перевалили за два десятки, або стараються висунутися в певній галузі, занехавши инші, або переходять в класу спортсменів-глядачів, класу надзвичайно розповсюджену, яка не пропускає жадних змагань і в курсі новіших успіхів без всякої користи для себе та своєї нації, але на велику користь чемпіонів професіоналів та спортових клубів.

Резюмуючи сказане, маємо, що головним дефектом чистого спорту в даний момент є погоня за рекордами (зв'язаними чи ні з матеріальним успіхом) і відсутність обов'язкових для спортсмена

справ, які б давали йому розвиток у всіх галузях і гармоничний розвиток тіла.

Причина була вже вказана — це комерційний характер постановки спорту, а засіб виправлення лежить в застосованні інших систем фізичного розвитку, про які буде річ далі.

М. Є.

«Еврейские погромы».

— «Еврейские погромы 1918-1921». Издательство А. К. Об-во «Школа и книга». Москва. 1926, in folio ст. 136.

В передмові від видавництва зазначено, що цей «короткий нарис погромної епопеї» складено ще то му три роки, але «через чисто технічні причини» вихід цієї книги «задержався на кілька років». Текст і примітки до матеріалів склав комуніст Островський.

Це така передмова. Але з тексту та з репродукції ясно, що не технічні, а єдине політичні причини грали ролю при виданні цього фоліанту. Матеріали зібрано й видруковано тому, що в Парижі має відомітати перед судом Шварцбард за свій злочин. Тому беруться московські окупанти всяким способом доказати, що за погроми на Україні відповідають провідники українського національно-визвольного руху.

Цій програмі вірно слідує збірник «Погромы на Украине». За всі страхоття, які переживало на Україні жидівське населення, винні українці, почавши від Центральної Ради і кінчаючи періодом Директорії, коли, як запевняє комуністичний публіцист, «вся революційна фразеологія, всі національно-соціальні ілюзії було викинуто геть, як непотрібний баласт і реакційна суть Директорії стала перед усіма у своїй неприхованій наготі»...

Світові доказується, що період Директорії «відомий під іменем «петлюрівщини», представляє собою найганебнішу сторінку в історії визвольного руху на Україні».

Комуністичний редактор цього збірника поставив собі ціллю зганьбити весь український рух і тому підводить під рангу погромщиків усіх, хто боровся проти московської окупації. Було б зайве цитувати всі нісенитниці й очевидні наклепи цього «гуманного» збірника. Але щоб було ясно, з ким маємо діло, досить навести кілька прикладів. Приміром, на ст. 12 пишеться про те, що «офіційна преса Української Народньої Республіки день у день вела погромну агітацію проти жидів». Документальних доказів не наведено, але читач не-українець мусить повірити, бо не ритиметься ж він в українських виданнях 1919-20р. р. Другий приклад. Комуніст старається заплямувати українських соціалістів за те, що вони засмідилися вес і боротьбу проти окупанта-москаля. Він пише:

«Ті люде, що називали себе соціал-демократами і революціонерами, свідомо розпалювали і випинали національний момент коштом класового і без упину вели демагогічну агітацію проти «москалів» та «жидів», що ніби намагалися придавити й поневолити «веньку» Україну». Із цієї тиради випливає один дуже важкий висновок: більшовицька Москва, пануючи на Україні, хоче, щоб поневолені нею народи проявляли рабським духом. Бельгійському соціалістові можна було боротися проти німецької окупації, Ленін міг після Берестейського договору 1918 року кликати російських робітників до підготовки нової «отечественной» війни проти німецького імперіалізму (див. «Изве-

стия» 12 березня 1927 р.). Але, борючись Боже, коли укр. соціаліст заговорить про окупацію України чужинцем. То вже «шовінізм», «москаленевіденіє».

Рука літератора, що писав вищенаведене про антисемітизм укр. соціалістів, хоче досягти двох цілей: доказати, що укр. соціалісти — «погромщики» і, таким чином, прихилити симпатії жидівського загалу по Москві. Українцям це відомо, що укр. соціалісти вживали всіх зусиль, щоб припинити погроми на Україні, але ці документи лежать в архівах, тим часом, як Москва та певні московські жидівські органи друкують свої «акти обвинувачення» проти українського визвольного руху в мільйонах примірників.

Пан Островський запевняє, що діячі української визвольної боротьби на чолі з Директорією «були відповідальними авторами, первопричиною» погромів на Україні, бо це, мовляв, «жодна до влади банда шовіністичної контр-революціонерів»... (ст. 14).

Цього вистачає, щоб оцінити всю проти-українську суть збірника «Погроми на Україні». Автор не дає пояснень, чому ці жахливі факти, як погроми, вишкалили на Україні; він не дає характеристично економічних і національно-політичних відносин на Україні. Він старається лише дискредитувати весь український самостійницький рух, як бандитизм і варварство, і для того намагається співробітництво певних жидівських діячів з українським правительством, як напр. А. Марґліна, представити в очах читача, як «національну зраду» перед жидівським народом (ст. 21).

Між образками збірника «Погроми на Україні» вміщено портрет «українського емігранта» Шварцбарда, як «доброчинного местника» за кривди заподіяні жидівському народові. Окрім того в тексті зазначено, що мають бути нові замах на тих, хто винні в погромництві (ст. 28). Додано також знімки з Махна і Тютюшкіна з приміткою «нашумівший петлюровець», але нікого з денікінської та врангелівської свідомо погромної реакції не наведено. Росію взагалі виділено, хоч денікінці робили жидівські погроми в Курську, Козлові і т. д. Інтерес московського комуніста — «одофіла» — притягає лише Україна і Білорусь, країни «дикунів». Москва ж, виходить із цього трактування справи, така висококультурна країна, що там ніщо подібне не можливе...

Але факти говорять інше, і ці факти мусять занепокоїти серце кожної людини, яка не хоче повторення тих жахливих подій, які відбулися на Україні і які тепер мають тенденцію поширитися (в зв'язку з жидівським розселенням) і в Московщині. Відомий комуністичний діяч Преображенський у московській «Правді» 17 березня 1927 р. пише наступне:

«Антисемітизм починає пускати коріння поміж де-якими відсталими групами робітників. Антисемітизм, який існував між робітниками тому кілька років, мав зовсім інший характер. То був добродушно-хамський, побутовий антисемітизм. Антисемітизм 1927 року є щось зовсім інше». Преображенський зазначає, що «зріст антисемітизму означає зріст ідейного впливу контр-революції», а тому «антисемітизм між рудящими масами і особливо в робітничому класі мусять бути оповіщена найгостріша війна».

Цікаво, що у московській совітській республіці, як пише Преображенський, боротьба з антисемітизмом провадиться «добродушно-ліниво». Але відносини, очевидно, набірають такого характеру, що вже і самі вожді «не можуть мовчати».

Мені здається, що московські большевики вже придумали радикальний спосіб для викорінення антисемітизму в Росії: це є жидівська колонізація на Україні. Хоч Україна вже має хліборобське перенаселення, адже саме тут організовує всегладна Москва жидівські колонії, притягаючи колоністів із Білої Руси, а далі може і з Московщини буде посилати переселенців. Тоді, дійсно, Московщина буде «чиста» від антисемітизму, бо там жидів як кіт наплакав. Проте на Україні в пеклі економічної нужди і національного озлоблення московські рибалки могутимуть і далі панува-

ти, фаворизуючи не-українську меншість коштом української більшості. Що тут, в імперіялістичних вибаганках Москви полягає причина «колонізації» України, мене переконує ще одна характеристична статейка відомого чекіста (тепер, розуміється, «хазяйственника») Лаціса.

Цей пан у московських «Известиях» розписався про колонізацію і доходить до таких висновків: «чужих іммігрантів-хліборобів зза кордону, а також реемігрантів з Америки не селити в межах Європейської Росії та на Україні, бо тут, мовляв, мало землі і це може викликати ворожнечу людности до ново-прибувших». Лаціс радить цих людей послати на Урал, на Сибір та в Туркестан, де вони, як культурніші і заможніші, зможуть розвинути своє господарство (24 березня 1927 р.) Але про жидівські колонії Лаціс ані пари з уст. Їм вже уготовано «землю обітовану» на Україні.

Оцінивши це, ми зрозуміємо, чому де-які жидівські патріоти з жахом дивляться на той «данайський подарунок», який пропонує Москва жидівським колоністам на Україні. Двох зайців хоче убити імперіялістична Москва: озлобити українське селянство проти жидів і разом з тим прихилити симпатії жидівства до себе, щоб тим легше тримати Україну в своїх руках.

Ось на що здалися большевикам такі «запізнені на кілька років» видання, як «Еврейские погромы» з нападками, з підлою брехнею на все, що було чистого й світлого у нашій визвольній боротьбі. Це підготовка світової opinio жидівства до колонізації України: бо коли український народ дійсно такий варвар і бандит, як описує московський комуніст, то мусить Єгова по старозавітному «істребити і розточити» його, а землю його віддати «ходящим у законі Його». Москва вірить, що для «боротьби з варварством» світові жидівські мільярдери скинуться по долару, щоб допомогти московському імперіялізмові «гасити вогонь» на Україні.

... Н.

Міжнародний з'їзд «через школу до миру» в Празі.

В днях 16-20 квітня відбувся в Празі Міжнародний з'їзд «Через школу до миру», скликаний з ініціативи Міжнародного Бюро Виховання в Женеві.

Тема конференції викликала великий інтерес серед учительства Зах. Європи та Америки. На великий жаль, українське учительство було представлено лише двома делегатами Українського Педагогічного Інституту в Празі С. Ф. Русовою та автором цих рядків.

В з'їзді взяли участь біля 500 осіб, з того числа до 120 чужинців, представників 18-ти народів.

Не буду тут докладно зупинятися на тих рефератах, які було зачитано на з'їзді, та на його резолюціях, — всьому цьому присвячую окрему статтю в педагогічному часопису, — хочу вказати лише на те, як саме пролунав на з'їзді голос про долю українців та української школи.

В одній з секцій з'їзду, а саме в секції навчання — автор цих рядків зачитав реферат чеською мовою (а потім поданий був секретаріатом в перекладі на офіційну мову з'їзду — есперанто) на тему: «Боротьба

проти войовничого духу польських підручників.» Навівши цитати з польських читанок і співанників, референт виявив той мілітаристичний дух, яким перейняті підручники польської школи, особливо підручники з історії; при чому дух цей відзначається спеціальним присмаком — цькуванням дітей пануючої нації проти українського народу. Той же войовничий дух польської школи підсилюється утворенням т. зв. шніль-них «hufcow» чисто військовою характеру, наділенням учнів рушницями та іншою військовою зброєю для вправ (це вже переведено в львівських польських гімназіях). В той же час польська шкільна адміністрація рішуче забороняє організацію пласту серед українських учнів, хоч пласт (скаутинг) є визнаний Лігою Націй, як бажаний метод виховання молодіжі.

Після зачитання цього реферату голова секції запропонував референтові внести до президії з'їзду резолюцію в загальній формі, себ-то не пристосовуючи її до певної держави. В наслідок цієї пропозиції була внесена референтом така резолюція: «Конференція вбачає небезпеку миру, яка бере свій початок в шовіністичному дусі підручників і співанників, що прямують до виховання молодих поколінь в ненависті до сусідніх або поневолених народів. Ще більшу небезпеку вбачає конференція в змілітаризуванню шкіл (військові вправи шкільної молодіжі і т. и.) при рівночасній забороні звичайних гімнастичних організацій, а також скаутингу—серед молодіжі недержавних народів».

Другий голос належав С. Ф. Русовій, яка виступила з промовою на спеціальному засіданні, що був присвячений виступу представників окремих народів на тему, — «значіння конференції та її наслідки.»

В своїй промові (французькою мовою) С. Русова провела ту думку, що лише вільна й національна школа розв'яже проблему миру та братерського союзу всіх народів, а також вказала на велике значіння для тої справи уможливлення студій чужинцям у високих школах. І тут же навела приклади, як ще в 17-ім і 18-ім ст. ст. сини простих козаків провадили свої студії в Сорбонні, а філософ Сковорода пішки пройшов Центральну Європу та вчився в славних університетах Німеччини.

В кінці своєї промови С. Русова українською мовою вітала з'їзд іменем Українського Педагогічного Інституту в Празі та висловила побажання, щоб думки з'їзду знайшли можливо широку підтримку в усіх державах цивілізованого світу.

В наслідок дводенної ділової праці (перші два дні з'їзду було присвячено ріжним урочистим зборам та вітальним зустрічам) з'їзд виніс цілу низку резолюцій як педагогічного, так і загального характеру.

Наведу тут резолюції загального характеру, бо вони визначають той дух, яким була перейнята вся праця цього з'їзду.

«Інформування молодіжі про союз народів з'ясує їй, що праця та мета союзу прямують до підмоги й закріпленню трьох основ миру: політичної, господарської та соціальної. Те студіювання охоплює також знання про самоврядні організації союзу народів, а особливо про міжнародну організацію праці.

«Щоб учителі могли подати таку науку, конференція висловлює

побажання, в згоді з побажанням Міжнародної Комісії духової співпраці, щоб учителям всіх країн було забезпечено як найширше й найповніше вивчення питань миру.

«Вивчення питань миру та союзу народів само по собі не є окремим новим предметом. Часто лекція по-за розкладом навчання залишає в учнях більш глибоке враження, ніж правильне навчання.

«Міжнародна співпраця є новий світогляд, на якому мусимо будувати новий дух, якому мусимо себе підпорядкувати.»

Нічого казати про те, що цей новий дух є ворожий пануючому духові шкільної політики Сов. України, як і всього союзу сов. республік. І тому не диво, що союз сов. республік зовсім ігнорував з'їзд, який пройшов під гаслом «через школу до миру.»

Ст. Сірополко.

3 міжнародного життя.

Конференція в Женеві. — Большевицький план економічного відродження Європи. — Франко-совітські пересправи. — Боротьба з колоніальним большевизмом. — Слов'янська місія большевиків. — В Китаї.

Роспочалися у Женеві засідання міжнародної економічної конференції, що має своєю метою підготувати, так би мовити, економічного Локарно, себ-то встановлення європейської економічної рівноваги та економічного замирення порушених світовою війною.

Конференція ця, одним із головних ініціаторів якої був французький політик і фінансіст, колишній міністр Лушер, мала вже своїх невдалих попередниць: у 1920 році — в Брюсселі, у 1922 році — в Генуї. Сучасна конференція, в одніну від попередніх, складається майже без виїзтку не з офіційних представників держав, а з приватних видатних діячів індустріального та фінансового світу. Представлено на ній більше ніж сорок держав; учасників — біля 700 людей.

Дві попередні конференції складено було без попереднього підготування, і вони розійшлися без яких будь результатів. На підготування нинішньої витрачено багато часу й праці; чим вона скінчиться, буде видно в близькому часу. Одно можна сказати вже й зараз. Направити порушені береги економічного життя, вона не направить, бо цього за три тижні ніяка інституція взагалі зробити не може, але спричинитись до вияснення становища вона може, бо біля справи заходилися справжні фахівці. Рішення конференції, однак, ні для кого не обов'язкові, і скористатись ними — це вже діло пересправ міжнародного характеру. Так до цього й поставилась європейська преса.

З'явилися на конференцію її делегати з червоної Москви на чолі з Сокольниковим-Брильянтом та князем Оболенським-Осинським. Почалося у них з неприязностей. Швейцарська поліція, яку ССРСР кілька разів докоряв, що вона не вміє стерегти большевиків, на цей раз так їх стерегла, що вони аж закричали на гвалт і стали проситись, аби їх стерегли менше. Після інтвенції Генерального Секретаря Ліги Націй поліція зм'якшила свої стежіння, і большевики zostалися у Женеві, а то вже вони збиралися вернутися до дому.

Перші ж кроки червоних делегатів виявили їх «блискучу ізолюван-

ність» серед інтернаціонального товариства в Женеві. Большевики зробили візити всього тільки Германським та турецьким представникам, бо на другі візити не зважились. Мабуть саме тому вони й присіглилися з ваявою, зверненою до європейської преси, в якій вони проголошують, що на конференцію жадних надій не покладають.

У перші ж дні, коли йшла загальна дискусія та предкладались різного роду вироблені проєкти, висловились і большевики. Голова делегації оповів конференції про ті колосальні економічні успіхи, які досягнуто комуністами в ССРСР. З його слів виходить, наче б то большевики перемогли вже всі після-воєнні труднощі: за два роки вкладає до індустрії 2.750 мільйонів золотих рублів, промисловість та хліборобство досягли довоєнного рівня, робітнича заробітця платія перевищила цей рівень, фабрики й заводи за останні роки перемонтовано новими машинами та станками і т. ин. Одно слово соціалістичне будівництво в ССРСР заткнуло за пояс капіталістичні держави цілого світу, і тільки зовнішня торгівля не досягла ще й 40 процентів до-воєнного рівня, але, це, на думку товарища Брільянта, вина царського російського уряду. Не минув шеф червоної делегації й того, що ССРСР охоче дасть капіталістам всякого роду концесії.

Тов. Оболенський, продовжуючи думки тов. Сокольникова, висловив спочатку апологію соціалістичному будівництву та вказав на його велику перевагу над капіталістичною структурою життя, але потім сугололо зі своїм шефом висловився за те, що обидва типи держав: соціалістичний та капіталістичний — можуть одночасно існувати, співробітничати і навіть, бути корисними один одному. Після того він предклав конференції свій план відродження економічного життя Європи. План цей зводиться до одинадцяти точок. Вони такі:

- 1) Анулювання всіх воєнних боргів та всіх грошових обов'язків, зв'язаних з світовою війною; 2) підвищення заробітньої платі і індустриальних робітників; 3) встановлення восьмигодинного робітничого дня та шостигодинного в шахтах; 4) повна воля синдикатів їх організацій та абсолютна воля забастовок; 5) реальна допомога безробітним; 6) рішуча боротьба з високими цінами на продукти індустрії; 7) знищення всіх перешкод для переходу лишків населення з одної держави до другої; 8) анулювання системи протекторату, мандатів у по-за-європейських країнах; поворот додому всіх колоніальних військ, визнання за всіма народами права на політичне та економічне самоозначення; 9) припинення якої будь військової інтервенції в Китаю; Китай має дістати знову повну волю політичного та економічного самоозначення, аби він зміг знову встановити нормальні економічні відносини з цілим світом; 10) припинення усіх форм економічного та політичного бойкоту ССРСР і встановлення відносин з ним, базованих на визнанню всмілучості співжиття двох одмінних систем — соціалістичної та капіталістичної. ССРСР мусить дістати кредити, що посилять її попкупу здатність. За це чужий капітал дістає од ССРСР концесії. Встановлення технічного співробітництва та обміну досвідом у площині індустриальної техніки. Відмовлення від посягств на всі інституційні содрівно та органічно зв'язані з системою соціалістичного будівництва, а особливо на інституцію монополії зовнішньої торгівлі. 11) Повне та реальне обеззброєння та цілковите знищення як сухопутної армії так і військової флоти. Селянсько-робітничі організації мають провадити контроль над ліквідацією усіх закладів продукції та всіх підприємств, призначених для військових цілей».

Конференція, як переказують газети, слухала тов. Сокольникова. Зацікавились, а тов. Оболенського. — скуваючи. Ніхто з членів конференції поки-що офіційно нічого не відповів большевикам. Один Лусер між г. шм завважав у своїй промові, що з делегатами ССРСР він не поговорюється, що їх плани нагадують йому резолюції другого Інтернаціоналу. але він не хоче сперечатись, гадаючи, що соціалісти та капіталісти один

одного переконати не можуть. Однак, він оставляє за собою право довести делегатам ССРСР перевагу капіталістичного будівництва над соціалістичним тоді і там, де б того захтіли большевицькі представники. Неофіційно відповів большевикам один із англійських делегатів, видатний економіст Лейтон, що просто і коротко назвав усі пропозиції червоних делегатів «бурдними».

Ради такого результату не варто наче б то було і їздити до Женеви, не варто було й виступати на конференції. Але большевики знають, що вони роблять. Вони проголосили урочисто про «мирне співжиття» капіталістичної та соціалістичної системи будівництва і сам Лушер визнав, що для цього, поки що, цього досить. Можуть визнати це де-хто з капіталістів, а на цьому можна буде де-що й виграти. Коли не кредити дістати, то хоч обіцянку, хоч тимчасові пересправи, — а дома можна вже буде й баки народу й противникам забивати.

Це одно досягнення, правда, не дуже то надійне, бо капіталісти народ обережний і, попавшись раз, у друге не так то охоче йдуть. Але єсть і друге, що має вже цілком реальне значіння і може бути використаним. Промови червоних делегатів знайшли собі прихильну й сприятливу оцінку у тих соціалістів, що приймають участь на конференції. Принаймні, один із них, лідер французьких синдикатів Жуо зробив журналістам заяву, що все висловлене большевиками, прийнято й соціалістами ще в 1919 році на конгресі в Берні, а тому з ними, на певних умовах, можна і треба співпрацювати. Ці умови зводяться до того, що большевики мусять відмовитись від своєї підступної агітації.

Таким чином союзник у большевиків уже єсть, бо ж агітацію, як то завше кричать на цілий світ большевики, роблять не вони, а Комінтерн. А раз єсть союзник, то буде й певний розрах у думках і певні терти на конференції. Цього вже большевики досягли. Інша річ, чи досягнуть вони в цей спосіб ті кредити, що ради них вони готові навіть на «мирне співжиття» з капіталістами. Майбуть, таки ні.

*
* *

Двадцять шість місяців тягнуться совітсько-французькі пересправи в Парижі. Вони то перериваються, то знову відновляються, але з місяця не рушають, сторони ще ні до чого не домовилися.

Нам, українцям, відома така большевицька маєра: тягти та вести за цей час інтриги та пропаганду. Вигадана ця система тов. Раковським. На пересправах у Києві голова української політичної комісії мусі за-протоколювати свою заяву про те, що Раковський вже чотирнадцятий раз підіймав те саме питання, наводячи буквально ті самі аргументи. Цю систему переніс Раковський і до Парижу.

Французи спочатку гадали, що може за цим стоїть велика уважність до справи, але, як здається, вони вже зрозуміли, що це певна система, що пересправи з большевиками — марна втрата часу, що, як про це влучно сказано в «Matin», при такому темпі пересправи будуть ще тягтись і у 1977 році, коли правнук де-Монзі та правнук Раковського будуть обмінюватись, як і тепер, стереотипними репліками: де-Монзі — Платіть борги! — Раковський — Давайте грошей!

Один з найвпливовіших французьких журналістів Стефан Лозан назвав совітсько-французькі пересправи «комедією, що вже досить тяглася». Він висловлює рішуче переконання, що чим скоріше ці іграшки в пересправи будуть прикорочені, тим краще. Франція, — каже в. Лозан, — країна чесна, має чесний уряд, на чолі якого стоїть людина, втілення бездоганности. Але коли чесні люде ведуть роками непотрібну мову з несовісними людьми, то кінчається тим, що вони до певної міри стають так само такими ж несовісними. Це явище подібне до того, як лікарі, лікуючи божевільних, часто самі позбавляються розуму.

Такий настрої, як про це повідомляє преса, перекинувся і на самого сенатора де-Монзі, що керує пересправами з большевиками, який тепер

дивиться дуже песимістично на можливість дійти до якої згоди. У широких же політичних колах певні того, що коли б навіть і знайдено було якусь формулу що до боргів, на яку б погодилися більшовики, то платити вони все одно не будуть, бо кредитів їм не дадуть, а своїх засобів вони не мають.

Останніми днями криза з пересправами стала особливо гострою, бо в зв'язку з комуністичною шпіонською аферою захиталася позиція тов. Раковського, якому мабуть доведеться покинути улюблений ним Париж. Тому для врятування справи, після закінчення економічної конференції, в Женеві до Парижу має приїхати тов. Осінський. Це буде, як гадають, остання ставка більшовиків у Франції.

*
* * *

Як повідомляють газети, між Англією та Голландією закінчилися згідно пересправи що до боротьби спільними силами з більшовицькою пропагандою в колоніях; до цієї згоди, як гадають, приступила й Франція. На основі згоди уряди мають повідомляти один одного про відомих їм колоніальних совітських агентів, про їх діяльність та затримувати їх при переїздах з колонії одної держави до колонії другої. Боротьба з цими агентами Комінтерну та совітського уряду вестиметься на основі виробленого спільно плану, для чого вже й переводяться до життя певні необхідні заходи в Британській та Голандській Індії. Тих самих заходів вживатиме і Франція в Індо-Китаю. Японія поки-що не пристала до цієї згоди офіційно, але фактично веде цілком аналогічну боротьбу з більшовицькою пропагандою в межах своїх територій. Так само за допомогою англійських засобів ведуть на Філіппінських островах антисовітську боротьбу і Сполучені Штати Північної Америки.

*
* * *

Як переказує «Рул», совітський посол в Чехословаччині за посередництвом своїх агентів веде серед чеського громадянства в Празі та серед празької югослав'янської колонії агітацію на користь наближення СССР, Чехословаччини та Югославії. Легковажних людей намагаються перекопати в тому, що СССР готовий політично зреалізувати слов'янську місію Росії, що в Москві існують такі настрої, і що наближення вказаних трьох держав може спричинитися до їх посилення.

В колекції більшовицьких методів і засобів праці бракувало ще слов'янофіліства. Тепер воно вже єсть, і знайдуться, напевне, такі легковіри, що таки підуть до цієї пастки. Чи не в зв'язку з цим берлінські газети, подаючи вражіння про виступи більшовиків у Женеві, підкреслювали «слов'янський» акцент шефа червоної делегації тов. Брельянта?

* * *

У китайських справах за останній час помічається щось подібне не то до стабілізації, не то до стагнації, а може її просто до рівноваги трьох сил, що утворились після спаду більшовицького впливу та розколу куомінтангу.

Комуністи на півдні, одрізані від портів та від зносин із світом, сидять наче б то тихо, зализуючи рани свої, стинаючи голови та грабуючи тих південних китайських буржуїв, що не встигли від них утікати. Товариш Бородін десь переховується то по чужоземних концесіях, то знову серед своїх приятелів — китайських більшовиків. Єдине певне, про що повідомляється з комуністичних подій, це те, що новий маршал, призначений на місце зрадника Чай-Кай-Шека, — так званий християнський генерал, улюблений червоною Москвою, — виявив себе на протязі кількох днів, а саме встиг також виявити себе комуністичним зрадником і був вигнаний з посади. На його місце поставлено тепер, на совітський зразок, колегію з кількох певних людей, що будуть пильно стежити один за одним. Тим часом, цієї «тихости» китайських комуністів переоцінювати не слід, бо

в їх руках ще багато різного роду засобів, і вони можуть датись в знаки своїм різноманітним противникам.

Що до китайського «Кавен'яка» — шанхайського маршала Чай-Кай-Шека, то він продовжує вести свою дуже складну лінію. З китайськими комуністами він продовжує ретельно методи чисто китайського характеру, стинаючи їм голови. Большевики, правда, поширюють чутки, що це він робить, аби забити чужинцям баки, а сам знаходиться в тісному контакті з Бородіним та в повній з ним згоді. Але цьому, як здається, не вірить і сам Бородин, бо переходується він як найдалше від Чай-Кай-Шека та його військових сил. На адресу ж чужинців шанхайський маршал, перейнявши на себе цілу основну програму куомінтангу, тримається невідступно і твердо, і може як раз на цьому і покоїться його сила серед китайців та певне поки що становище його влади. Увесь час також виникають чутки, про його пересправи з північним маршалом Чан-Со-Ліном, але поки що не виявилось нічого, щоб могло стати реальним доказом справедливості такого роду чуток. Хіба тільки той безсумнівний факт, що китайці взагалі кохаються в пересправах і тому ніколи і ні при яких умовах не перепускають можливості їх розпочати.

Північний маршал Чан-Со-Лін одповів таки на принижену совітську ноту, але одповів тим, що відмовився виконати які буть їх побажання та вимоги. Захоплених в совітському посольстві в Пекині китайців та росіян він передав спеціальному військовому суду. Справу китайців уже вирішено, і 23 людям стято голови, росіяне ще чекають на свою долю, але переказують, що їх не заб'ють, а посадовлять на довгі роки до страшних китайських в'язниць, що може ще гірші за явну смерть, — такі там тюремні умови. Захоплені в совітському посольстві численні документи перекладаються, передаються великим державам та публікуються. З тих, що вже опубліковано, виявилось, що на китайську авантюру большевики витрачали мільйони доларів, утримуючи на них війська «християнського» генерала, Бородіна, генерала Таланта, численних агентів, як російських, китайських, так і взагалі всіх інших національностей. Колосальні суми витрачались Москвою на різного роду комуністичну пропаганду словом і чином в цілому Китаї, а також на те, щоб у кожному пекінському посольстві од великих і малих держав тримати на сталій платні шпівнів, які б викрадали та передавали большевикам дипломатичні документи.

Як повідомляють газети, англійське міністерство має намір окремим збірником опублікувати всі важливіші документи, захоплені Чан-Со-Ліном у совітському посольстві.

Заінтересовані в китайських справах великі держави не виявляють там за останній час якоїсь помітної активності, найвно займаючи вичікуваче становище.

Observer.

З П Р Е С И.

В статі, присвяченій большевицькому альбомові «Погромы на Україні», читач звернув, певне, увагу на те, що матеріал цей, як говорять видавці, зібраний ще 1923 року, задержався друком «через чисто технічні причини» і побачив світ допіру р. 1926.

Наведемо уривок з рецензії на цей альбом, що з'явилася в «Известиях» (ч. 57, з 10 березня с. р.) під заголовком: «Кровавые страницы прошлого». Подаємо його з оригіналі:

«Мы ее (цю книжку) также горячо рекомендуем всем государ-

ственными деятелям цивилизованого Запада, которые также поныне являются сторонниками спасения цивилизации от «большевистского варварства» руками бывших генералов и атаманов контрреволюции.

«Понюхайте запах крови! Услаждайтесь делом ваших рук!»

«Но мы не можем также не рекомендовать этой книги и тем почтенным французским судьям, (розстріл наш), которые в скором времени будут судить украинского (sic!... розстріл наш) эмигранта Шварцборда,*) убившего Петлюру в Париже, на улице, в июле (sic!) 1926 года. Когда прокурор будет произносить сзую громовую речь против Шварцборда, перелистывайте, дорогие судьи, эту книгу. Просмотрите ее внимательно или хотя бы бегло-и передайте своим коллегам. Может быть «беспристрастному» «надклассовому» суду третьей республики эта книга что-нибудь скажет.»

Як бачимо, з совітського офіціоза неприкровоно виступають ті мотиви, які привели на світ цю книжку. От чому й для кого, після убивства Отамана, видано цей альбом, оздоблений портретом «героя» — Шварцбарда. І він теж заготовлений вже три роки тому? Дійсно, «чисто технічні причини».

* * *

В «Пролетарській Правді» (ч. 95 і 98) озвався й колишній міністр жидівських справ УНР, що пізніше зрадив і перейшов до більшовиків, — Пінхос Красний, виступивши з статями: «Правда про погроми.» В цих статях він обкидає брудом покійного Головного Отамана, уряд, членом якого сам був, українську армію. Наведемо один зразок, щоб показати читачам Пінхосову «правду»: говорячи про збройну боротьбу «куркульського (!) війська Директорії» проти «робітничо-селянської революційної армії», він пише таке:

«Але петлюрівські банди не дуже були охочі ризикувати своєю шкурою за-для якихось абстрактних принципів. І ми знаємо вже, який рецепт знайшла петлюрівщина: «самостійній армії» віддавали на поталу цілі містечка з єврейською людністю, і тоді тільки армія могла рушати вперед».

Не можна без огиди читати цю брехню, наклеп, нахабство людини, що втратила совість і старається вислужитися перед своїми новими панамі: це переходить межі людського. Щоб зрозуміти, яка ціна «правди» Красного, що тепер її знаходить в «Пролетарській Правді», досить пригадати той факт, що він чотири роки залишався міністром «погромного» правительства.

Чому?

Лихого оборонця вибрали більшовики Шварцбардові тай взагалі недобру прислугу роблять вони жидівському населенню України. Зле, видно, зовсім їм, коли доводиться для оборони своєї справи вдаватися до таких адвокатів.

*) Прізвище убивці, в особі якого взагалі чимало неясного, наводимо так, як його подають відповідні газети.

* * *

В тій компанії, яку розпочав на сторінках «Figaro» проти комуністичної небезпеки п. François Coty в низці статей під заголовком: «Un front unique» contre le communisme», не міг він, само собою, обминути й того злочину, що його доконано торік в Парижі з наказу Москви, та тих надзвичайних заходів, що робляться повсюди для оправдання убийства. Спинившись в числі газети з 13 травня с. р. на арешті делегата III Інтернаціоналу, що назвав себе Роберт Шмідт, а з дійсності Ефіма Геллера, висланця «Secours rouge international» (черво-на поміч міжнародня), п. Коті пише:

«Отже, «Secours rouge international»*) один з організацій большевицьких найстрашніших. Його мета зовнішня — обороняти за кордоном товаришів-комуністів, що їх переслідує ненависний капіталізм; мета ж дійсна це підготування злочинів терористичних. Атенат в соборі св. Неділі в Софії, де мали загинути царь Борис, його міністри і більша частина високих достойників Болгарії, був організований оцим «Secours rouge international» з фондами, що їх одержано з Москви.»

«Гніздо цієї банди в Парижі встановлено, 114, бульвар «de la Villette». Убивця генерала українського Петлюри, Шварцбар, одвідував його постійно. В момент, коли кулі вразили Петлюру в Латинському кварталі, він лагодився виїхати до Варшави, щоб погодитися з маршалом Пілсудським в Польщі що-до наступу на Україну проти совітів. Відомо, що убивця Шварцбар зустрічав в 114 числі бульвару де ля Віллет делегата Secours rouge — Ефіма Геллера. Звідси легко вивести, що убийство Петлюри було постановлено в Москві, а виконано в Парижі, щоб врятувати совіти від неминучої загрози.

«Тієї роботи активної, що ось уже кілька місяців робиться в редакціях газет та на прилюдних зібраннях, щоб підготувати оборону Шварцбара, вистачить на те, щоб вияснити могутність «Secours rouge» та достаток її засобів фінансових.

«Велика гегемонія слов'янська», яка здолала приховати в затінку свого емісара Ефіма Геллера, не відступить ні перед чим, щоб визволити Шварцбара від кари. Ми передбачаємо, що процес прийме в суді присяжних Сени широчинь і значіння несподівані... Соплеменники Ефіма Геллера і Шварцбара «перевертають» світ, — це її власний вираз, — щоб врятувати їхнього спільника; Франція і З'єднані Штати мають уже що-до цього досвід.»

Одмітивши некординованість урядових заходів в боротьбі з про-
вами ріжними большевизму, що знаходяться між собою у внутріш-

*) Розстріл в замітці цій і наступній належить всюди авторам статей.

ньому звязку, автор кінчає вимогою встановлення «суду чи спеціальної комісії»,

«щоб централізувати, координувати та посунути сильною рукою оборону проти комунізму.»

* * *

Взагалі, що ближче до процесу, то більше уваги присвячує цим справам печать. Серед вакханалії преси жидівської чи тієї, що знаходиться під жидівськими або большевицькими впливами, лунають і тверезі, безсторонні голоси. Досвідчений політичний редактор старого «Figaro», що його слова ми наводили вище, не самотній. Завжди сміливий і рухливий п. Pierre Taittinger дає в останньому числі свого тижневика «Le National» (15 травня с. р.) місце статі: «Avant un grand proces. Schwarzbard, Cremeet et C-іe». що належить перу п. Roger Giron, який був одним з безпосередніх свідків тієї холодної вирахованості, з якою Шварцбард виконав доручене йому. і ще торік вилив своє безпосереднє обурення на сторінках «Avenir».

«Цього убивцю, скажемо, — пише він, — коли хочете, за- гадкового убивцю, цього понурого фанатика мають нам пред- ставляти як местника неумолимого і необхідного. У нас вся преса ліва вже «виявила», що Петлюра заслужив сто раз на свою трагічну долю. По всьому світі могутня революція видала поважні суми на зручну пропаганду, яка намагається предста- вити гетьмана України,*) як ката, як спеціаліста погромів. В цьому напрямку з'явилося тисячі статей в найрізноманітні- ших газетах. Брошури, памфлети щедро поширені. Молодий та- лановитий письменник, унук завжди благородної Северин, мій супротивник і друг Бернард Лекаш подався раптом на досліди до Польщі та Росії і привіз книжку, обтяжену страшними подробицями. З їхнього боку російські большевики — як і, може, озброїли руку Шварцбарда. — орга- нізували ідентичну компанію. Отак, процес дрібного годинни- каря виростає, щоб стати процесом самого комунізму і тих рухів, які намагалися, досі без skutku, як і от рух український, зруйновати совітську будову. Петлюру, — справедливо чи ні, — росіяне вважали за одного з найбільш небезпечних по- між їхніми противниками.

«В дійсності, ким був він? Чого хотів?»

Навівши данні з діяльності покійного Отамана і сплившись на його непереривній боротьбі за незалежність, автор продовжує:

«Кажуть, що гетьман переслідував жидів. Він їх переслідував до такої міри, що дав місце в своєму правительстві міністрові

*) Французська преса по історичній традиції що-до України часто іменує Отамана гетьманом, якого титула він ніколи не мав. Додержуючись тексту оригіналу, зберігаємо й термінологію.

жидові, на якого покладено було справи жидівські.»

«Треба буде слідкувати гильно за розвитком процесу Шварцбарда. Ця справа менше віддалена, ніж можна б було думати, від цих комплотів комуністичних, яких подробиці дивні от уже від кількох тижнів ми читаємо в пресі. Вона зв'язана так само з широким планом світової революції, перевороту загального, що його задумала Москва, що вона ним керує, його фінансує і терпляче провадить вперед. Самуїл Шварцбард і Жан Креме, не знаючи один одного, працювали для тих самих далеких цілей, що вони й їм самим, може, були невідомі. Зостається тільки дізнатися, чи на підступи страшної сили, яка керує одним і другим, цивілізація Заходу здолає реагувати — і чи своєчасно?»

«Що до убивці Петлюри, він може, на мою думку, спати спокійно.

— «Але ж він убив. Адже ж він запов'язався на жертву.

— «Так, люде добрі, я знаю це, і це правда. Але також я знаю і присяжних Сени»...

Тривожно кінчає свою статтю французський журналіст. Та ми хочемо вірити, що єсть у Франції справжній суд і вічна справедливість існує ще на світі.

* * *

— Тов.П.Любченко, «київський губернатор», в своїй кінцевій промові на окружному з'їзді, процитувавши з «Возродження» про майбутнє відокремлення «Малоросії» від Росії, з паризького «Matin» слова Ол. Шульгина про те, що відокремлення України відбудеться «без єдиного пострілу» та з німецької газети «програм» Кири. а про те, що «майбутньою формою державного ладу в Росії буде радянська монархія», під загальний співчуваючий сміх присутніх дав таку відповідь:

«Товариші, я гадаю, що найкращю відповіддю Кириліві, Шульгину та газеті «Возрождение» буде, коли ми телеграфом повідомимо за кордон додаток од сього товариша до революції і до совіть уряду «поширити сітку лікарень для душевнохворих (оплески, сміх), звернувши впершу чергу увагу на хронічно хворих (оплески), до яких належать і Кирило і Шульгин, і редактор «Возрождения» (Пролет. Правда», ч. 75).

Смішно, таки справді смішно. Тільки вибачайте, товаришу губернаторе, адже цей додаток внесено до док. аду вашого уряду, що «дбає» про соїх підданих, внесено кимсь з ваших «товаришів», що так само відчуває, як загрозливо зростає під опікою совіть кількість божевільних. І, очевидно, має він на увазі не клієнтів з-за кордону (куди не заше поки що сягають довгі руки ГПУ), а навпаки соїх, бо саме під щасливим пануванням совіть помічається брак лікарень для душевнохворих і разом з тим їх велика кількість. Значить, чи то не для вас, товаришу губернаторе, для ваших товаришів та д я тих бдо ах, що їх ваш уряд звів з розуму, й готуються доми божевільних?.. Справді, тільки й можна пригадати з Гоголевого «Ревизора» слова: «Надь кьмь смѣтетьсь? Надь собой смѣтетьсь».

«Хитрий малорос»

(хочу — не хочу).

«Конституція СРСР дозволяє українській республіці вільно відділитись од Союзу, коли вона захотіла б...

«Коли Україна не схоче скористати своє право, то це значить, як про це заявив на Всеукр. З'їзді Рад Чубарь, що вона не бажає відділитись»...

(З газет — про X Всеукр. З'їзд).

Давно це було...

За блажених часів, коли я ще поїдав національні здобутки — сало, вареники і галушки без всякої національної свідомости...

Слухав пісень і байок старої бабусі...

Пам'ятаю, оповідала вона про генерала, що приїхав на інспекцію якогось полку, складеного з самих «хитрих малоросів».

* * *

Полк стоїть — «смирно»

Генерал, з червоними лампасами, походжає перед полком, наче старий гусак на зарінку, і питає:

— Всім задоволені, ребята?

— Так точно, Ваш-ді-ство!

— А з їжі задоволені, не голодні?

— Не голодні, Ваш-ді-ство!

— Ще лишаються й рештки, — додає голосно командир полку

— А що робите з рештками? — питає генерал.

— Доїдаємо, Ваш-ді-ство!

— А до дому не хочете? Не тужите за домом?

— Нікак нет, не хочемо, Ваш-ді-ство!

— Єго Імператорському Величеству — Ура!

— Ура! . . . Ура!... Ура!...

Генерал поїхав задоволений... салдати розійшлися по касарнях... весело, з піснями — оповідала далі бабуся і я вірив, що «весело»...

Причипив собі ломачку замість шаблі і мріяв, як то я колись буду «весело доїдати рештки»...

* * *

Тепер бабусі вже нема...

Нема сала, вареників, галушок... Нема навіть і «решток»... Конституція життя пише, що я маю вільне право їсти... При всім бажанню користати з неї, волочуся по світі голодний... Життя, вишкіривши чорні зуби, оповідає дивні байки...

* * *

Стоїть шнурочком X Всеукр. З'їзд Рад. Струнко. Стоїть, не ворухнеться... Червоний генерал — тепер він цілий червоний — походить очима по фронті, як ворожій кулемет по розстрільній...

— Всім задоволені, товариші?

— З українізації найбільше, товариш гол-сов-нар-ком!

— Не голодні? Землю й волю маєте?

— Маємо.

— Ще й лишаяються рештки, — додає голосно голова раднаркому Чубарь.

— А що робите з рештками?

— Євреїзуємо, тов. гол-сов-нар-ком! — А рештки волі замикаємо до ГПУ.

— Відділятися не хочете? Маєте відне право...

— Бррр! Сохрани Госп... Чи то пак... Ніколи в світі!

— Хай живе «єдиний і невідимий» III Інтернаціонал!...

Весело, аж мурашки забігали по тілі, загудів X-ий і з піснею розлетівся по цілій українізованій Україні...

* * *

Цікавий народ...

Як не дають — хочете... дають — не берете...

Чого ж ли врешті хочете?

Оаес.

З „культурно-мистецької хроніки“

Под такою рубрикою знаходимо в „Прол. Правді“ цю замітку:

НИЩЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА КН. ВОЛОДИМИРА.

«Пам'ятники мистецтва в Києві зазнають останніми часами великої шкоди. М. ін. від того, що злочинний елемент серед населення, шукаючи здатного для продажу металевого лому, не спинається ні перед чим й не пнехтує навіть історичними пам'ятками. Так, у кол. Видубицькому манастирі (на і в народок деревообробців) покрадено геть-усі металеві плити з могил з дуже цікавими іноді старовинними написами, плити ці здебіль-

шого місцевого виробу. Розкрадено майже всю чавунну решітку Андріївської церкви, через що ще збільшено загрозу її дальшому існуванню. Покрадено всі цинкові ринви й видраено визку бронзових плит з бокових дверей Володимирського собору. Виламано дуже цінні гравовані мідні надгробні дошки XVIII віку зі стін лаврських церков, зникла прекрасна бронзова скульптура роботи паризького майстра з надгробку Кайсарова на дальніх печерах, зникли навіть усі дзвони з тамтешньої дзвіниці. Покрадено залізне покриття мурованої огорожі саду кол. Архитектурного інституту в саді Софійського собору, з огорожі садиби Микольського собору на Печерському й т. п. й т. и.

«Минулою зимою з'ясувалося, що злодії не минули також і пам'ятника кня. Володимирові, що стоїть на схилах т. зв. Володимирської гори. Пам'ятник цей, що його виконав 1853 року славний російський скульптор, Клодт-фон-Юргенсбург, за проектом також одного з найкращих російських скульпторів, Демут-Маліновського, уявляє собою велику історичну цінність. Нині було спостережено, що злодії зачіпали якимсь невідомим способом довгий мотуз за саму статую Володимира, злізають по цьому мотузові на гору й одламують там бронзові барельєфні оздоби в вигляді гірлянд, голів бугая, орнаментів, то-що.

Київська краєва інспектура для охорони пам'яток культури звернулася до Адмінвідділу Округовому з проханням вжити заходів до охорони мотузу. Адмінвідділ обіцяв доглядати за пам'ятником шляхом постійного одвідування цієї місцевості патрулями.

«На жаль, поки що добрих наслідків не видно — мотуз, прикріплений до статуї, висить і нині, злодії лазять як і раніше на самий верх монументу й остатні бронзові оздоби його зникають одна за одною.

«Треба адмінвідділові вжити заходів, щоб припинити це злочинство та розшукати покрадені частини. Инакше скоро може статися, що покрадуть і саму статую з монументу». («Пр. Пр», ч. 93).

Об'єднана Українська Громада у Франції.

В субботу, 21-го травня ц. р. о 8 год. вечора в помешканні громади

54, rue Mademoiselle, відбудуться збори, присвячені

10-й річниці утворення української армії

З рефератами на зборах виступлять п. Ген. **О. Удовиченко** та
Голова Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції

п. **М. Шумицький.**

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ

— Встановлення українського правопису. Наприкінці травня в Харкові скликають нараду для остаточного встановлення українського правопису. На конференцію запрошують представників Західної України, зокрема письменника В. Стефаніка та акад. Смалья-Стоцького.

(«Пр. Пр.» ч. 96).

— Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові вдалося до комісара освіти України з листом, в якому висловлено спільне бажання «Галицької землі», щоб на всіх українських землях існував один правопис. Подавши свої що до того думки, Т-во зазначає, що прийме рішення Великої України.

(«Пр. Пр.» ч. 90).

— Приміщення УАН. Над будинком колишньої Ольгинської Гімназії, що його віддане для УАН, мають добудувати четвертий поверх. («Пр. Пр.» ч. 95).

— Археологічну виставку впорядковують заходами Всеукраїнського Археологічного Комітету в Києві в середині травня. («Пр. Пр.» ч. 95).

— Наукові експедиції, числом 12, організовує цього року Укрголовнаука, з метою вивчення історичних пам'ятоків та природних багатств країни. Крім екскурсій в район Дніпрельстану досліджуватимуть острів Березань та село Мізень, славні рештками прадавньої культури. Так саме дуже цікаві археологічні експедиції Трипільська та Ольвійська.

(«Пр. Пр.» ч. 96).

— З життя учених. На усіх кафедрах Києва, разом

з марксо-ленинською, наукових співробітників, керівників кафедр та аспірантів всього 357 душ, з них наукових співробітників — 68. За національностями уся кількість співробітників дослідчих кафедр поділяється так: 59 відсотків українців, 10 відс. жидів, 28 відс. росіян та інших — 2,5.

(«Пр. Пр.» ч. 96).

— На нараді вчених комуністів в Києві визнано, що «відсоток партійців серед наукових робітників та аспірантів (15 відс.) недостатній.» «Матеріальна забезпеченість комуністів при кафедрах не зовсім достатня.» З присмістю стверджено, що при кафедрі марксо-ленінізму «утворено природознавчу підкомісію, де мають розробляти методологію природознавства з погляду засад марксизму.» «Комплектуючи кафедри, треба дбати, щоб претендент мав вищу освіту. Звичайно, підготовлених товаришів-винахідників в окремих випадках можна приймати і без закінчення ВИШів.» Тепер для вченого на Україні, як виходить з цього, освіта річ не обов'язкова, але необхідно за темати «відповідну характеристику громадських установ про корисну громадсько-політичну роботу.»

(«Пр. Пр.» ч. 96).

— Стипендії студентам народній комісаріят освіти має на 1927-1928 рік збільшити на 3.285, довівши їх загальну кількість до 24.285. Тако ж мають подбати про гроші на ремонт студентських інтернатів.

(«Пр. Пр.» ч. 97).

— 3-я всеукраїнська нарада в справах фізичної культури відвідує оці допіру в Харкові. Останніми місяцями на Україні дуже поширився стрілецький спорт, охопивши 36.000 чоловік.

(«Пр. Пр.» ч. 96).

— Ботанічний сад в Києві з початку травня відкрито для публіки. («Пр. Пр.» ч. 95).

— Київський зоологічний музей придбав останніми часами багато цінного й цікавого й виправляє низку своїх співробітників цього року на наукові довідки в різні місця. («Пр. Пр.» ч. 95).

— Микола Вороний повернувся на постійне перебування до Києва. Поет готує до друку книжки: «Режисер» та «Мистецтво актора» й переробляє для нового доповненого видання свою книжку: «Театр і драма». («Пр. Пр.» ч. 95).

— Російська Академія Наук заходжується складати на підставі даних останнього перепису мапи розселення племен та народів на території СССР. («Изв.» ч. 93).

* * *

— Святкування 10 роковин Жовтня, як ухвалено в Москві, має «бути широкою народньою школою, що допоможе б масам наочі й глибоко з'ясувати суть жовтневого перевороту». («Пр. Пр.» ч. 96).

— Всеукраїнська конференція комсомолу відбулася наприкінці квітня. Багато уваги присвячено румунському комсомолу. («Пр. Пр.» ч. 95).

* * *

— «Підсумки українізації.» ЦК КПБУ, підбивши підсумки українізації, ухвалив резолюцію, з якої між іншим довідуємося про такі речі: «млявий темп українізації партійного активу в промислових організаціях, незасвоєння української мови великою частиною сільського активу, перекинення з міст до промислових районів, незасвоєння української мови деякими групами робітників цен-

тральних та окружних». Далі ЦК КПБУ «констатує факт деякого зменшення книжкової продукції українською мовою і на (?) небезпеку, що загрожує розвиненню і зміцненню так української як і нацменпреси в зв'язку з зменшенням бюджету». Ухвалено, само собою, — «що далі кінче треба провадити рішучу боротьбу з націоналістичними ухилами, до того ж і з українським.» «Основною перепорою до правильного розв'язання національної справи на Україні є рештки русотяпства.» Одмічено «окремий випадок перегибів та ухилів у бік «попуститєства українському шовінізму», і сконстатовано «зростання шовіністичних настроїв, так серед російських, як і серед українських елементів дрібної буржуазії, що намагаються впливати на робітничу класу і навіть на окремих членів партії.»... Навряд чи цей «шовінізм» буде зменшено ухвалою ЦК КПБУ про те, що «треба визнати за російською мовою особливу увагу, порівнюючи з мовами інших національностей на Україні, (обов'язкове викладання російської мови в школах, обов'язкове оголошення урядових розпоряджень поруч з українською також і російською мовою).» Щоб прикрити чимсь різну москвофільську тенденцію, додано про око людське: «Але це ніяк не може служити прикриттям для спроб створити для російської культури на Україні пануюче становище, що ним вона користувалася за царату.» Додаток цей цікавий ще й тим, що з нього виходить, що ці «спроби» і досі не припиняються. Слід одмити також позитивну ухвалу що до міст в справі виділення районів з національними меншостями в окремі адміністративні одиниці: «вважати за неприпустиме таке виділення міст, хоча б з більшістю неукраїнської людности, вважаючи на те, що міста є економічні, політичні, культурні центри цілої округи і виділення міст привело б до розриву культурного зв'язку робкласи з селянством, що у великій більшості українське.» («Пр. Пр.» .87

— Військові школи на Україні. З військових шкіл на Україні — Кінноти в Зінов'євську, гарматних в Одесі та Києві, зв'язку в Києві, піхотної школи червоних старшин в Харькові та піхотних в Києві й Одесі все навчання й політично-освітня робота провадиться українською мовою в школі кінноти в Зінов'євську, так саме вся робота провадиться українською мовою в піхотній школі червоних командирів в Харькові. В київській гарматній школі є дві батареї цілком українізовані.

(«Пр. Пр.» ч. 90).

* * *

— Нарада делегатів національних меншостей збиралася недавно в Харькові. Пройшла вона дуже жваво. Брало в ній участь понад 100 делегатів з'їзду. «Було широко висвітлено справи радянського будівництва в національних селах та районах.» «Нарада ухвалила просити уряд збільшити роботу що до боротьби з антисемитизмом.» Делегати-поляки заявляли, що «польська людина в Україні цілком задесла з національної політики радянського уряду.» («Пр. Пр.» ч. 87). Звісно урядові УССР, що так підлується всіма національними меншостями на Україні, іксли не спаде на думку поцікавитися, чи задоволені політикою московського правительства ті мільйони української людности, що перебувають в РСФСР. Щось не чути, щоб про них дбали. Оп на останньому всесоюзному з'їзді сем тов. Риков виступив з великою промовою, де вихваляв турботи російського уряду про своїх підданців інших національностей. Кого тільки він не згадав — у бурятів і монголів, і башкирів, — тільки, звісно, про українців аж пари з уст: ніби їх нема ні на Кубані, ні на Вороніжчині, ні на Курщині, ні над Волгою, ні в Сибіру, Середній Азії та Зеленому Кильі. («Изв.» ч. 85). А «українському» урядові до їх долі байдуже.

— Бракус підручників для шкіл нац. меншостей. Комісія нацменшостей намітила збільшити випуск підручників. Особливо скрутне становище молдаванських шкіл.» («Пр. Пр.» ч. 98).

— Жидівський музей відкривають незабаром в Одесі. («Пр. Пр.» ч. 93).

— Переселення жидів з Києва та околиць. З Києва та околиць виїждить 103 жидівські родини, які одержали землю на Херсонщині. Кількість охочих переселитися дедалі, то зростає. («Пр. Пр.» ч. 91).

— Державний жидівський театр, що об'їздить саме тепер Україну, гастролює в Києві.» («Пр. Пр.» ч. 93).

* * *

— Промисловість на Україні. Як констатувала президія ВРНГ, «в наслідок організації с-технічних трудещей то що, робота промисловости останніми місяцями, проходить несприятливо.» («Пр. Пр.» ч. 93).

— Постацання промислового краму України. Наркомторг прибилює на третій квартал довіз різного краму на 205 мільйонів карб. 56 відсотків мають послати на село. («Пр. Пр.» ч. 94).

— Експорт з України за перше півріччя господарського року значно виріс. Загальна сума обігу зовнішньої торгівлі України за перше півріччя складає 112,7 мільйонів руб., на 16,5 проц. більше проти відповідного. Той же експорт за цей період складає 48,8 мільйонів руб., імпорт — 48,5 мільйонів руб. Цього року експорт — 80,4 мільйонів руб., імпорт — 32,3 мільйонів руб. Збіжжя за 6 місяців вивезено на 60,5 мільйонів руб. («Изв.» ч. 91).

— «Г о с п о д а р ч а р е в о л ю ц і я.» На доповідь народземца Шліхтера останній з'їзд совітів в Харькові в своїй резолюції, між иншим, ухвалив таке:

«З'їзд визнає, що нам потрібна господарча революція в хліборобстві, треба зламати старий лад з його трьохпільям, переложним рябоніллям то-що, треба перебудувати селянське господарство на підставі вищої техніки.»

(«Пр. Пр.» ч. 87).

Ламають «старий лад», декламують про «вищу техніку», а поки що, як виявилось під час дебатів, упорядковано землі на Україні всього тільки 14,5 проц. всієї площі. («Изв.» ч. 84). Добра «господарча революція.»

— 24 н о в і с а х а р н і планують совіти збудувати на Україні за п'ять год. На цей рік на цю справу заасігновано 81 міл. руб. («Изв.» ч. 87).

— С п р о б и р о з в е д е н н я б а в о в н и на Україні, що розпочалися ще 1922 року, тепер думають поширити, сподіваючися, що зрощення степів, звязане з проектом Дніпрельстану, дасть для цього ширші можливості.

(«Изв.» ч. 94).

— «И з б ы т о ч н о е н а с е л е н и е.» В своїй доповіді останньому з'їздові в Харькові Шліхтер зазначив, що на Україні є тепер 5 мільйонів «избыточного населения», а десять близьких років мають дати «ще чотири мільйони вільних рук.» Уряд дбає про переселення: «на колонізаційні фонди в середині України буде переселено 120 тисяч чоловік (ного саме переселяють на вільні землі на Україні, всім добре видно. Прим. наша), на колонізаційні фонди по-за Україною — два мільйони чоловік.» «Буде вжито заходів для одержання нових колонізаційних фондів союзних для «избыточного населения.»

(«Изв.» ч. 83).

— Н а С и б і р. Переселення з України цього року вже

почалося: за перші 10 днів квітня через українські пересельські пункти пройшло більш як 5.200 переселенців, що прямують переважно на Сибір.

— З е м л я д у х о б о р а м. Тубільному населенню бракує землі, але вона знаходиться для чужинців. Крім жидівських колоній, як повідомляють з Києва, дано наділи земельні духоборам, що оце повернулися з Канади. — («Изв.» ч. 87).

— С т а н о з и м и н и на В к р а ї н і цієї весни середній: з-під снігу жито вийшло на 3 бали, пшениця на 2,9. На 15 квітня стан озимини покращав: жито на 3,1 і пшениця на 3.

(«Пр. Пр.» ч. 94).

— «П р и г о д и з т р а к т о р а м и.» На всі гласи виспівувати «тракторизацію» це один із улюблених сюжетів совітської преси. «Пр. Правда» (ч. 92). повідомляє про прибуття до Одеси пароплаву «Ольсен» з Нью-Йорку з великим вантажем тракторів. Звичайно, на весінню оранку трактори спізилися. Так саме прибули з запізненням і 500 тракторів до Новоросійську. Як поводитися з тракторами і як їх використовують, — довідуємося з «Прол. Правда», звідки ми взяли й заголовок замітки. «А через те, що не все було підготоване, щоб розвантажити їх у порту, більша частина їх запізнилася й на весінню оранку.» Взагалі, «в новоросійському порті поводяться з тракторами неможливо. В 23 тракторах поломано головні частини. Виявлено також, що попсовано частини й, зокрема, 18 комплектів шрубів. Отже непридатні до роботи 43 тракторів і їх не відправляють на місяць.»

(«Пр. Пр.» ч. 92).

— Т и ж д е н ь л і с у» відбувся в середині квітня на Україні. Мали посадити і, переважно в південній Україні, 30.000.000 дерев. («Пр. Пр.» ч. 92). По селах мають розвести «сквери і парки.» Так і написано.

— Кустарна промисловість на Україні нараховує 2.000 кооперативів, що об'єднують 120.000 ремесників і кустарів. Вони дають 37 відсотків усієї продукції української промисловости.

(«Изв.» ч. 83).

— Всеукраїнський з'їзд інвалідної кооперації відбувся в Харькові. (Пр. Пр.» ч. 95).

— Експортно-імпортна виставка торгівлі з Близьким Сходом відкрилася в Одесі.

(«Изв.» ч. 93).

— На Черному та Озівському морі цього року совітська флота нараховує 57 вантажних пасажирських пароплавів. Для приставки нафти є три великі наливні теплоходи.

(«Пр. Пр.» ч. 94).

— Очаківську пристань зруйновано під час війни, і це затримує розвиток багатого приморського району. Обіг вантажу Очакова, що становив до війни 3-4 мільйонів пудів, тепер зменшився до 700.000. Клопочуться про позичку на відбудування пристані.

(«Пр. Пр.» ч. 94).

— Елеватор в Миколаєві будують і мають викінчити на початок жовтня наступного року.

(«Изв.» ч. 93).

— Рейс до портів Аравії організує «Радфлота». В цьому зацікавлена українська промисловість.

(«Пр. Пр.» ч. 95).

— Всеукраїнський з'їзд в справах будівництва відбувся в Харькові.

(«Пр. Пр.» ч. 91).

— Будівельний сезон. За планами цього року мають видати на будівництво 208 мільйонів руб. На Україні

«не зважаючи на наявність великого числа безробітних, все далі прибувають робітники з Курської, Воронізької та інших губерній РСФСР. (Становище їх тяжке, бо й місцеві організації не в стані задовольнити їх роботою)».

(«Изв.» ч. 87).

— Кінофабрику будують в Києві («Изв.» ч. 83), а в Одесі, по наказу союзнаї Ради народнього господарства, припиняють будування фабрики кіноапаратури. бо «трест оптико-механичного виробництва в Ленінграді виробляє кіноапаратуру в достатній кількості для внутрішнього ринку».

(«Пр. Пр.» ч. 87).

— Київські бурштини. З бурштинів, що єсть на Україні, особливої уваги заслуговують з промислового боку родовища бурштинів на правому березі Дніпра від с. Старих Петрівців і за Трипілля. «Якість бурштинів Київщини не гірша за якість бурштинів прибалтійських, які з давніх часів мають всесвітнє значіння, і тепер родовища їх уже вичерпуються. Отже наші бурштини можуть мати великий попит на всесвітньому ринкові».

(«Пр. Пр.» ч. 92).

* * *

— «Увертюра величньої симфонії», як називав совітська преса («Пр. Пр.» ч. 93) роботи на Дніпрельстаї, кастроє Раду народнього господарства в Харькові на мрійний лад: намічено «перспективи утворення індустріального центру навколо Дніпрельстану.» Чого там тільки нема: і алюмінієвий, і феромаргановий, тракторний і технічний заводи. («Пр. Пр.» ч. 8 91) Та це в мріях, а поки що: «найсерьозніша справа на Дніпрельстані це брак приміщень для робітників, охорону праці не налагоджено ще в достатній мірі. («Пр. Пр.» ч. 92.) Серед робітників «незадоволення»

неурегульованістю питання про заробітню платню.» («Изв.» ч. 87). Дуже тяжке становище безробітних, яких звідусіль набилосся більше як 5.000. («Изв.» ч. 85). За те «ремонтується приміщення для клубу-театра». («Изв.» ч. 85). Що до технічної справи про довшину шлюзу в місці його виходу на Нижньому Дніпрі, то «останній варіант Дніпрельстану, ухвалений з пропозиції американського інженера Купера, передбачає спорудження вихідного шлюзу на дуже близькому віддаленні від греблі, в наслідок цього вода, що переходить через греблю біля входу до шлюзу, на погляд НКШ, матиме остільки сильну течію, що заважатиме проходженню суден і не гарантує від можливості катастрофи.»

(«Пр. Пр.» ч. 95).

Справжня «увертюра величавої симфонії.»

— Через пороги проведено оце допіру пароплав «Комуніст», що його передано з Києва на Нижній Дніпро. Спускали пароплав в несприятливих умовах (вода нижча проти торішнього) лоцманів-запорожців.

(«Изв.» ч. 95).

* * *

— З робітничого життя. На останньому з'їзді совітів в Харькові делегати промислових центрів — Донбасу та Дніпропетровська привертали увагу уряду на «тяжкі побутові умови робітників важкої індустрії (брак помешкань, лазень)». В металургійній промисловості — гострий брак кваліфікованих робітників, що «може задержати темп зросту металургійних підприємств.»

(«Изв.» ч. 83).

— На всеукраїнській нараді гірників, що відбулася недавно в Харькові, всі промовці однодушно підкресливали гостру житлову потребу Донбасу. По копальнях Донбасу робітників забезпечено житлоплощею тільки в половинному розмірі, на копальнях Південь-Криці — тільки на 39 проц., Хем-вугілля — на 26 проц.

Далі розгорнулася невесела картина житлових умов робітників: «в житловому будівництві є багато хиб: будинки будуються похпцем, будівельний матеріал часто-густо не задовольняє, і все це призводить до того, що побудовані торік будинки цього року вже треба ремонтувати. Не зважають також на вимоги родин робітників. Часто-густе будують без кухонь, сараїв, иноді одна піч обслужує 80 родин. Звертають увагу робітники на те, що бракує паренів, навіть у селищах де є до 6.000 чоловіка людности. Вислючну вагу в Донбасі має справа постачання води. В Кадіївці беруть воду з постійного ставка, туди кидають різний бруд, на Першотравенській і Золотоношківській копальнях на Луганщині воду вживати не можна. Промовці підкреслиють, що негайно треба впорядкувати постачання води.»

(«Пр. Пр.» ч. 95).

— Не ліпше й з харчуванням: «З'ясовано, що з 63 000 робітників Донбасу й Кривого Рогу громадським харчуванням охоплено тільки 8 відс. Більшість робітників харчується артільно і антигігієнічно. Громадське харчування поставлено погано. Обід коштує так дорого, що робітники, які одержують мало платню, не можуть користуватися ним. Якість харчування також мало задовольняє. Приміщення їдалень брудні й тісні. Треба узяти всі ці хиб.»

(«Пр. Пр.» ч. 96).

* * *

— Совітський бюрократизм. Досліді, зроблені що-до цього в Одесі, дали поміж иншим такі зразки зводікання в судових установах: «де-які справи розглядаються по 16-18 раз через несвочасне доручення повісток: за останній місяць не було доставлено 800 повісток... А в «Жилсоюз» «загадження кожного паперу, що вступає, тягнеться пересічно 50 день. В «Страхмас» отримання грошей займає 5-6 годин.»

(«Изв.» ч. 78).

* * *

— Ліквідація дитячої безпритульності. ВУЦВК визнав, що «треба, зважаючи на близькі 10-ті роковини жовтневої революції, вжити всіх заходів, щоб ліквідувати дитячу безпритульність до цього часу».

(«Пр. Пр.» ч. 78).

Справу зроблено!

— Пам'ятник Ленінові ухвалено поставити в Харкові.

(«Изв.» ч. 77).

У ФРАНЦІЇ.

— В Об'єднаній Українській Громаді у Франції (Париж). Минулої суботи, 14 травня відбувся дуже інтересний виклад п. І. Дадешкеліяні на тему: «Грузинська автокефальна церква і Росія.» Докладчик ще молодий грузинський правник, але уявляє з себе не абиякого знавця церковних справ взагалі і зокрема є спеціалістом щодо грузинської церкви.

Познайомивши присутніх коротко з історією грузинської церкви за старих часів, п. Дадешкеліяні з'ясував докладно становище грузинської церкви за період спільного життя Грузії з бувшою царською Росією. Перед нами, українцями, вставали добре знайомі нам способи боротьби старої Росії зо всіма проявами національного життя грузинського народу. Вставала жахлива картина поневолення національної церкви.

Після російсько-грузинського договору 1783 року, коли Грузія підпала під протекторат Росії, остання невпинно, жорстоко й послідовно провадить політику денационалізації Грузії, не лишаючи, звичайно в спокої грузинської церкви. Царь Павло I уважає «взорнимъ» для святішого Синоду існування невід-

лглости Грузинської церкви, що незалежна від петербурзького митрополита та святішого Синоду. Поволі приходять повне знищення автокефалії.

Однакове відношення до грузинської церкви виявили і Тимчасове Правительство Керенського на початках російської революції, і більшовики після жовтневого перевороту. Імперіялістична Москва не допускала до відірвання грузинської церкви від загально-російської. Тоді ж, коли вже очевидно було, що не можна перебороти стремління грузинського народу до утворення своєї незалежної церкви, Москва пропонує Грузії — автокефалію національну. Звичайно, такі уступки не можуть задовольнити грузинів, і вони продовжують боротися за незалежність територіальну. Багато гіркого випив Грузинський народ в своїх визвольних змаганнях і грузинська церква ніколи не зоставалася байдужою в цій боротьбі. Були часи, як каже докладчик, коли в Грузії зоставалася одна тільки церква, де блимав вогник національної свідомости та національної окремішности. Духовні керівники грузинської церкви, стояли на належній височині, не схиляли своїх голів ні перед загрозами, ні перед переслідуваннями з боку Москви. Недавно померлий католикос Грузинської Автокефальної церкви Амвросій завзято боровив свою церкву, не звертаючи ніякої уваги на загрози червоних катів. Він виготував і надіслав меморандум до Ліги Націй в Женеву, в якому він протестував проти насильств і гноблення більшовиками грузинської церкви і грузинського народу. Коли за це більшовики загрозили йому карою, то католикос Амвросій відповів: «душа моя належить Богові, серце мойому народові, а з моїм тілом можете робити, що хочете».

Так закінчив свій виклад пан Дадешкеліяні, одмітивши, що йому особливо приємно було поділитись цим з симпатичною українською аудиторією, в якій в майбутньому він бачить спільня-

ків для боротьби за визволення.

На викладі крім українців були грузини та азербейджанці. Присутні щиро дякували панові Дадшкеліяні за його інтересний і змістовний виклад. Такі вечорі ще щільніше завязують ті вузли приятнї, які об'єднують сусідні народи в їх боротьбі проти спільного ворога.

— З церковного життя парафії У. А. П. Ц. у Франції. *Париж*. На протязі чотирьох останніх місяців було відправлено 12 св. служб Божих. Нечислений хор під орудою п. Ол. Чехівського, який збільшено було остай іми часами до 8 осіб, виконує багато гарних і нових річей. У Вербну неділю була урочиста служба з роздачею верби. Особливо урочистістю відзначилися богослуження Страстей Христових та на Великдень. Кожної неділі парафії приступали до Св. сповіді. Велике вражіння зробила загальна сповідь, що відбулася у вербну неділю після чулої промови п. отця Гречишкіна, до якої приступило по-над тридцять душ. Варто згадати й те миле вражіння, яке залишилось у парафії після виконання ш. шп. А. Антонович і Невською з п. Чехівським «Розбійника».

Останіми часами помітно збільшення присутніх на церковних службах. Зацікавлення церквою та життям парафії збільшилось не лишень серед громадянства Українського, але й інших національностей, а праця релігійна знаходить дуже добрий та вдячний ґрунт.

Шает. В ніч з 23 на 24 квітня відбулася св. відправа великоднїя. Розкішно впорядкована саля для богослуження, співи великоднї, та урочисте великоднє богослуження перенесли думки присутніх туди, де, повитий сучасною долею тяжкою, стоїть наш золотоголавий Київ на горі, над Славутою-Дніпром, — єднали знеслених зневірою скітальців надією на близьке, майбутнє воскресіння України.

Ранком о четвертій год. після посвячення пасок відбулися за-

галльні розговіни, перед якими п.-отець Гречишкін виголосив відповідне казання.

Оден-ле-Тисш. Першого травня відбулася св. служба Божя та «поминки» на цвинтарі по загиблїх і померлих членах Оден-ле-Тисшської колонії.

Настоятелем українських парафій п.-отцем Гречишкіним було одержано за останнє півріччя такі пожертви на потреби парафій: Редакція глянцевика «Тризуб» — 1200 фр. Колонія в Мерлебаху — 198 фр. 50 с. (зібрані п. Лучилом), Колонія в Рато — 103 фр. (зібрані п. Козачком), П. Козачек — 10 ф. Колонія в Шалоні — 70 ф. (зібрані п. Золотко); Колонія в Сентобані — 65 фр. (зібрані п. Гуля); Колонія в Шампань — 64 фр. (зібрані п. Петрашевський); Колонія в Вілляр — 82 фр., (зібр. п. Подільський), Колонія в Клермон — 25 фр. (зібр. п. Гаврилко); Колонія в Коломбель — 100 фр. (зібр. п. Дзюба); Колонія в Тамарі — 78 ф. (зібр. п. Мамонтів); Колонія в Герімонкур — 15 фр. (зібр. п. Лук'яненко); Колонія в Пер'єр — 35 фр. (зібр. п. Паламарчук).

Всім жертводавцям Церковна Рада Парафії У. А. П. Ц. у Франції приносить цим шляхом свою щирю подяку та закликає піти за добрим прикладом для розвитку та підсилення рідної Церкви.

— До настоятеля парафії У А П Ц у Франції через переїну помешкання належить звертатися по адресі: Rev. P. Gretchychkine, curé ukrainien 45, Rue Gaultier. Courbevoie (Seine).

— В Шалеті минулої суботи відбулася в місцевій громаді лекція д-ра Л. Чикаленка на тему: «Росія, Русь, Україна.» Можна тільки побажати, що б подібні відвідини гостей з Парижу, які так оживляють однотоно, замкнуте в собі життя громаде, бували частіше.

* * *

У ЧЕХІІ.

В Подебрадах.

Нас повідомляють: Дня 5 травня б. р. до п. Заступника Міністра Закордонних Справ Республіки ЧСР. була викликана Президія Української Господарської Академії в ЧСР. та один з закінчивших в цьому році Академію інженерів. Пан Міністр прийняв дуже приязно делегацію, запевнив дальшу підтримку цій українській науковій інституції з боку уряду ЧСР. та висловив своє признання за всю дотепер переведену колосальну академічну працю, причім п. Міністром були сказані слідуючі слова: «Ваша Академія була, єсть й буде!». Далі п. Міністр висловив свою думку, що можливо в найближчому часі, по Україні буде заснована ціла низка таких високих шкіл, як наша Подебрядська Академія, яка раніш до певної міри не доопіювалася відповідними урядовими чинниками ЧСР. Оскільки наша школа користується повагою в відповідних колах уряду ЧСР. видно з того, що п. Міністр дозволив вже розписати і в цьому році прийом на новий річник до Академії, — це мимо того, що взагалі допомога акція емігрантам знаходиться в стадії чіквідації. Що торкається укінчивших в цьому році Академію інженерів, то частина їх буде проміщена в ЧСР., частина в Польщі, а частина — поїде на Україну (очевидячки, громадяне УССР.) Дуже розпилювати наших молодих інженерів по чужих країнах було би навіть не доцільно для чехословацького народу, який їй піддержав наших студентів виключно для праці на Україні. Далі п. Міністр побажав ще більших успіхів на науковому полі нашій високій школі та просив, щоб студентство вело тільки академічну працю, а в стіни Академії не вносило жадної політики: Академія мусить, як і була, зістати «свята святих» нашої української науки. Коли б навіть для Академії в роенті роент не вистарчило

континенту слухачів з емігрантської академічної молоді, то вона, яко наукова інституція, може бути законсервована для майбутнього переведу на терени України.

Представник новоукінчених українських інженерів та Президія Академії склали свою подяку Чехословацькому урядові в лиці п. Міністра в імені інженерів та студентства Академії.

— Дня 19 квітня відбулися Загальні Збори Академічної Громади в Подебрадах, які покінчилися виступом 166 членів з неї. Мотиви: ухвала Загальних Зборів про знесення обов'язкової місячної датки в 3 кор. 80 сот. на «Комітет шановання пам'яті С. В. Петлюри». Виступивші члени внесли колективну заяву надалі стягати з них зазначену суму плюс всі ті суми, які вони раніш платили на Громаду та на Цесус, до розпорядження зазначеного комітету, тоб то 11 корон місячно. Таким чином, загальна місячна сума датків на комітет не зменшилася. Очікуються дальші присядання до виступивших членів та засновання нової студенської організації. Президія сьогоднішньої дуже зрідшавшої Академічної Громади уявляє з себе зворушуючий «*epente cordiale*» наших гетьманців, есерів шаповалівського толку та націоналістів (читай — фашистів), які мають досить оригінальне розуміння про захист спільної нам всім національної справи. Ще до виходу зазначених 166 членів з Громади в Управі її сталася криза, яка закінчилася також виходом з її складу представників так званого «Центру», на який направили тепер атаки зазначеного альянсу.

Шевченкове свято в Україн. Педагогічному Інституті в Празі.

30 квітня б. р. Укр. Пед. Інститут ім. М. Драгоманова урядив урочисту академію-концерт на пам'ять 66 роковин смерті Т. Шевченка.

Після вступної промови ректора Інституту проф. Сімовича, хор В. Інституту під керіванням П. Щуровської-Росіневич проспівав «Заповіт», а потім лектор Інституту д-р Г. Феденко виголосив промову-реферат на тему «Шевченко й Гоголь», а лектор Г. Омельченко реферат на тему «Зносини між Шевченком та Я. Кухаренком.» Між рефератами виконано було багатий програм сольових і гуртових співів на слова Шевченка різних українських композиторів — Лисенка, Степового, Людкевича, Козичького, і скрипичне сольо — «Sonata» Генделя. Інспекровка «Великого Льоху», випала дуже интересно, і нарешті виконано національні гімни український, чеський та словацький. Всі номери програму пройшли гарно.

— В т-ві кубанців в ЧСР. 7 травня «Товариство Кубанців в ЧСР» улашувало публічний виклад Заст. Голови Т-ва, був. члена Кубанської Ради П. Макаренка на тему «Економічний, культурний і національний стан Кубані і цілого Північно-Кавказського Краю в р.р. 1920-1927.» Цікава тема зібрана в залі Студентського Дому, де відбувся виклад, численну (душ з 200) аудиторію з різних кол українського громадянства. Були й т. зв. «семеновеховці» і дійсні комуністи. В докладному викладі референт, спираючись на офіційні матеріали і праці совітських економістів і журналістів, порівнюючи й протиставляючи цифрові дані, змалював стан, в якому опинився тепер цей цвітучий коліс край, і ті «досягнення», які населення його, а надто українське, придбало за панування совітської влади. Змалював остільки яскраво, що на запитання по докладі, чи не треба яких пояснень, відповідь була однодушна: «Ні, не треба, усе ясно.»

2-га міжнародна Олімпіяда в Празі Українські спортивні кола продовжують жваво готуватися до Олімпіяди. Адміні-

страція Олімпіяди оголосила вже в числі її учасників і українців і випустила спеціальні художні кольорові плакати-реклами українською мовою (на жаль — з орфографічними помилками).

— Упорядкування могилок українських емігрантів. На могилі українського поета, бувш., студента Укр. Педагогічного Інституту Юрія Дарагана на Ольшанському кладовищі в Празі Педагогічний Інститут ставить своїми засобами гарний кам'яний надгробок. Робота закінчується в найближчі дні.

Могила б. посла УНР в Парижі Г. Сидоренка на тому ж кладовищі заходами певних кол українського громадянства упорядковується, поновлюється хрест і таблиця з написом і робляться дальші заходи для поставлення в найближчому часі відповідного кам'яного надгробку.

В ПОЛЬЦІ.

— З діяльності Укр. Центр. Комітету у Польщі. Укр. Центральний Комітет у Польщі звернувся до українського громадянства, перебуваючого у Польщі, і з окрема до своїх представників і уповноважених на місяцях з відозвою, в якій закликає розпочати жваву працю по підшукуванню праці для молоді, що закінчує свою освіту в Українській Господарчій Академії в Подєбрадах.

— День 9-22 травня оголошено днем річного свята армії УНР, який воєцтво її, де б і в якій кількості воно не перебувало б, святкуватиме і з всією належною цьому дню урочистістю.

— В обіжнику до Відділів і Уповноважених від 25. III. б. р. ч. 3 У. Ц. К. звертається до української еміграції тих осередків, які ще не погодили у себе організованого збору національного податку, поспішити з цією справою, закладаючи каси самопомогги на місяцях.

— Зібрання вояків армії УНР у Варшаві. 30 цього квітня відбулось у Варшаві в помешканні Укр. Центр. Комітету зібрання вояків армії УНР, які перебувають у Варшаві. До президії зборів увійшли ген. Куш і полк. Виговський. Темою нарад зборів було влаштування урочистої академії з нагоди десятиліття існування Армії Української Народньої Республіки, яке припадає на 9 травня б. р. (річниця дня скликання 1-го військового з'їзду у Києві в 1917 році). Про план святкування цієї річниці від ініціативної групи інформував ген. М. Безручко. До комітету по влаштуванню цього свята обрано: ген. М. Безручка, ген. Куша, ген. Змієнка, ген. Шандрука, полк. Виговського, полк. Куліковського, полк. Приходька і сотн. Монькевича.

— Укр. Студентська Громада у Варшаві. На перший день великодніх свят в Укр. Студен. Громаді у Варшаві відбулися спільні розмови, які вже належало б залічити рівно ж до одної з традицій в її житті. Окрім членів Громади на розговінах були присутні її представники старшого громадянства, а між ними Голова Укр. Цен. Комітету у Польщі — М. М. Ковальський, редактор «Української Ниви» — П. Певний, ген. Змієнко та ин.

— «Студентський Голос». На одному з останніх засідань Управи Укр. Студ. Громади у Варшаві ухвалено приступити до видання свого пресового органу. До редакційної колегії покликано п. п. І. Липовецького (голова), С. Чеховича (секретарь), М. Волосянка, М. Лівницького і п. Гончаря. Орган Громади має носити назву «Студенський Голос» і видаватиметься на ротаторі подібно як і «Вісти Укр. Центр. Комітету у Польщі». Перше число «Студенського Голосу» має вийти в травні с. р.

— Реферат проф. В. Заїкина. 8 квітня б. р. в помешканні і з ініціативи Українського

Клубу у Варшаві відбувся реферат проф. В. Заїкина на тему: «Костомаров героєм творів Тургенєва».

70-ліття народження графа Михайла Тишкевича. На семидесятиліття відомого українського мистця і мецената, який перебуває зараз в м. Гнізному на Познані, широко відгукнулася та частина України, якій не звязано рота.

На день ювілею наспіли з ріжних найдальших місць численні поздоровлення шановному ювілятові й побажання довгих літ на користь та славу України.

Привітання, телеграми та адреси продовжують надходити, а тим часом наспіли від таких установ, товариств та осіб: привітав ювілянта Голова Держави п. Андрій Лівницький з за кордону. Далі надійшли привітання з Варшави від Українського Центрального Комітету, від ген. В. Сальського, д-ра Є. Лукасевича, проф. В. Заїкина, М. Ковалевського, пані Н. Саліковської, від Союзу Українок, Українського Клубу, Правничого Товариства та ин. З Кракова: від проф. І. Фещенка-Чопівського, родини Мурських, об'єднання українських емігрантів та ин.

З Галичини: від митрополита А. Шептицького, Перемиської консисторії, Президії УНДО, Гол. Виділу Т-ва «Просвіта» у Львові і численних філій, Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка, Т-ва «Рідна Школа», Національного Музею, Т-ва Українського Мистецтва, Учительської Громади, від редакцій «Літературно-Наукового Вісника», «Діла», «Українського Голосу», від Української Бесіди, українців Станіславівського повіту, Т-ва «Сокіл», «Баян», хору ім. М. Лисенка, українського студентства, «Української Хати», Української книгозбірні, Союзу во-оперативів, Мішанської каси, Української шадниці, «Віра», Братство св. Миколая, Народнього Дому, Т-ва пож.-руханкового, Т-ва ім. Петра Могили, Народнього Базару, Союзу Українок, Студентського хору, Т-ва «Дуг», сл.

кп. «Беркут», Нар. Торгівлі, Міщанського Братства, проф. І. Свенціцького, проф. П. Холодного, д-ра Д. Донцова, та багатьох ин.

Далі від Стрілківської колонії української, Українського Комітету в Бендзіні, Волинської Ради, «Просвіти» з Рівного, посла Козубського з Крем'яця, української колонії в Гребневі, Українського Комітету в Храпові, ред. «Української Громади» в Луцьку, та ин.

З Праги від Респ.-Демократичного Клубу, проф. О. Лотоцького, проф. С. Сірополка, Т-ва прихильників української книжки та ин.

З Подєбрад від Т-ва бувших воєнків армії УНР, Української Академічної Громади, рад.-дем. партії, проф. К. Мацієвича, В. Садовського, О. Коваленка, Є. Чикаленка, М. Левицького та ин.

З Франції від Вяч. Прокоповича, редакції «Тризуба», З'їзду української еміграції, родини Токаржевських, родини Єремєєвих, та ин.

З Болгарії від полк. Недоліцибурського, від імени гуртка українських робітників в копальнях в Пернику.

Поздоровлення все продовжують надходити в великій кількості, а ще більше надійшло б їх певне з Великої України, коли б вона могла сказати, що хоча, і відсвяткувати ювілей свого славнозвісного діяча, а не приходилось би їй щорічно святкувати ювілеї катівської діяльності когось з червоних панів.

— † Петро Задорожний. 11 квітня б. р. в мійському шпиталі у Ковелі помер був. старшина армії УНР сотник Петро Задорожний-Задонський. Помер він на 46 році життя, після тяжкої хвороби, осиротивши дружину і двох дітей, що перебувають на Україні. Поховано небіжчика на мійському цвинтарі 13 квітня. В похоронах взяло участь численне українське громадянство, співав хор під орудою Я. Бартка. Труну було вкрито червоною китайкою, прибрано національними стрічками та гербом України. Укр.

громадянство м. Ковеля, українські емігранти і т-во «Просвіта» зложили на домовину свої вінки. Над могилою п.-отець І. Губа виголосив чулу промову.

В Бельгії.

— На «інтернаціональному вечері студентських та народніх пісень», що відбувся недавно в Брюселі, взяв участь і український хор. Спільні зусилля наших громад в Брюселі та Льежі дали дуже добрі наслідки. Серед ріжнотипної та надзвичайно цікавої програми, наші пісні і їх мистецьке виконання мали великий успіх. «Саму інтересну та оригінальну програму, — пише місцева російська газета, — дали українці, і треба визнати, що вони zostалися переможцями вечора.»

— Концерт на бандурі відомого нашого мистця В. Ємця відбувся в Брюселі в місцевій українській громаді, давши велике естетичне задоволення присутнім. Тепер п. Ємець концертує в Антверпені.

В Німеччині.

— В Укр. Наук. Інституті в Берліні 6 травня с. р. відбулася лекція надзвичайного члена Інституту проф. Лебідь-Юрчика на тему: «Перший український державний бюджет на 1918 рік». Лекція відбулася українською мовою.

* *

— Еміграція до Канади. За останній час знову серед української еміграції у Франції підвищився інтерес до Канади. Отож подаємо головніші відомості, які потрібно мати всякому, хтоб захотів би їхати туди. Щоб мати дозвіл виїхати до Канади необхідно: 1) мати чи контракт робітничий чи фермерський, себ-то бути виписаним з Канади якимось підприємством на працю,

чи на поселення на землю. 2) емігрант мусить бути здоровим фізично і уміти читати й писати. 3) мати свій національний паспорт в повному порядку (паспорти Ліги Націй Канада не визнає). 4) Переїзд до Канади морем коштує приблизно 90 дол. та залізниця до Вінніпегу 30 дол. 5) Сходячи на канадійський беріг, емігрант мусить мати до того ще 25 дол. 6) що-до формальностей у Франції, то перш за все необхідно заявитися на виїзд до відповідної префектури, яка ставить на паспорті помітку про виїзд з Франції, далі необхідно вдатися до консулятів з проханням про візи і аж потім до корабельної компанії що-до квитка на переїзд морем.

Умови праці по контракту на 8 міс. з 1 квітня по 1 грудня приблизно такі: харч. помешкання і 300-350 дол. за увесь час. По місяцю в квітні-травні 30-25 дол. в липні-вересні 25-20 дол., в осені від 3,50-5 дол. денно.

Робота на залізницях 30 центів за годину; рубання лісів зимою 2 долари денно.

Взагалі роботи не бракує, с вопа і на копальнях золота в Альберт, в полі, в лісі і на залізницях, але робітників перший час сподіватися не маючи капіталу, на щось краще, ніж денний прожиток, годі. Лише згодом, оволодівши мовою, взнавши звичай і місцевість, робітник може чогось досягти кращого.

Що-до детальніших відомостей про переїзд до Канади і т. и., то належить звертатися до нашого представника у Канаді п. В. Сікевича, 512, Bannerman Ave. Winnipeg. Canada.

БІБЛІОГРАФІЯ.

— Українська Академія Наук. Тарас Шевченко. Щоденні записки (Журнал). Текст. Первістні варіанти. Коментарії. Редакція і вступне слово акад. Сергія Єфремова. Державне Видавництво Украй-

ни Кийв. 1927. Ст. Х 7. - 787 і п 16.

Великий, прекрасно, з правдивим смаком виданий том. Уявляє собою перше повне, відповідно до строгих вимог науки зредатоване видання знаменитого Дневника Шевченка, цього правдивого «літературного автопортрета» поетового. Самий Дневник займає в книзі ледве одну третину: решта — то коментарії і примітки редактора видання і кількох його співробітників (акад. А. Лободи, акад. О. Новицького, В. Міяковського, Д. Ревуцького, П. Филиповича, М. Новицького та П. Рудіна). Текст Дневника перевірено по автографу і видруковано без усяких змін, з фотографічною точністю. Коментарій дав відомості про всіх осіб згаданих в Дневнику, про всі місяці й події, за які в ньому мова. В цей коментарій вложено колосальну працю, і здається нам, часом надмірну, бо, наприклад, пояснення про події й діячів всесвітньої, та навіть і української історії (але загальної відомої) можна було б і скоротити. В тексті цілий ряд портретів і знімків з малюнків Шевченка. До них подано окремі пояснення, а до всієї книги покажчик імен. В цілому — видання високо цінне і корисне, достойне великого поета й тої авторитетної установи, яка це видання випустила в світ. Тільки перечитавши цей дневник, ці, на швидку написані, необроблені замітки, що являються про те «найкращими свідками великої душі, великого серця, й великого розуму та хисту,» можна уявити собі всю велич духа, красу душі й надзвичайний хист геніяльного українського поета.

Цим томом положено початок справжнього наукового видання Шевченкових творів, яке має випустити комісія для видавання пам'яток новітнього українського письменства при Академії Наук, під проводом акад. С. Єфремова. Це видання обчислено на 8-10 томів, і сюди ввійде все, що вийшло з-під пера Шевченка: поезія, повісті, листування і дневник, що ще його вже випущено. Мож-

на з невністю думати, що під проводом такого знавця, як Єфремов, комісія видасть повне й наукове — в дійснім цьому слова розумінні — видання Шевченкових творів. на яке вже десятки три років дожидає українське громадянство.

Книголюб.

О. Гермайзе. Нариси з історії революційного руху на Україні. Т. І. Революційна Українська Partія (Р. У. П.) Премійовано Українською Академією Наук вищою нагородою. Книгоспілка 1926. Ціна 2 р. 75 коп.

Книжка О. Гермайзе уявляє добросовісний і можливо повний огляд історії українського революційного руху кінця 90 і початку дев'ятисотих років, який привів до створення Рев. Укр. Partії. Вона збудована на підставі того друкованого матеріалу, який ми мали досі, а також на використанні приватних і офіційних (жандармських) джерел. До книжки долучено передрук цілого ряду відозв партії з тих часів. Виконання роботи зраджує дослідника, який з об'єктивністю і любов'ю підходить до свого завдання і змагається дати максимум того, що є в його силах. Книжка О. Гермайзе знайомить читача з тим етапом нашого руху, який для молодого покоління вже являється історією, вказує на традиції нашої визвольної боротьби й своєю корисною роботою виконає. Вона варта всякої уваги і заслуговує як найбільшого поширення.

Не значить, розуміється, це, що праця п. Гермайзе не має своїх хиб і прогалин. Ці хибі і прогалини неминучі, оскільки період, про який мова в книжці вивчений дуже мало, оскільки автор, пишучи свою роботу в совітських умовах, був позбавлений можливості комунікуватись з-за кордоном. А між тим за кордоном, на еміґрації, знаходиться цілий ряд активних діячів РУП, починаючи з її основоположника Д. Антоновича, спомини яких автор не міг використати; так само за кордоном є цін-

ні приватні збірки документів і матеріалів про РУП В. Дорошенка і А. Жука, до яких автор не міг мати доступу. Отже цілком правильно автор називає свою книжку не історією революційного руху на Україні, а лише картинами з історії.

Не ставлючи собі завданням докладний перегляд работ А. Гермайзе, спинюся на деяких його твердженнях і міркуваннях, які звернули мою увагу при перечитанні книжки і які видаються мені неправильними. Підкреслюю — видаються, бо буду спиратися не на документах, а на персональних споминах, які, може, після двадцяти років де в чому й заведуть.

На ст. 269 О. Гермайзе наводить фотографічну групу, яка складається з С. Петлюри, Я. Міхури, М. Порша і мене за підписом «Група еруптивів, що після розколу керувала УСДРП». Цей підпис є неперозумінням. В дійсності група відноситься до січня 1907 року і є фотографією редакції «Слова». Коли О. Гермайзе має на увазі розкол, що стався в 1904 р. внаслідок виходу «Спілки», то партією в період кінця 1904 року до з'їзду 1905 р., який закінчив офіційне існування РУП, керував П. К. в складі М. Порша, Б. Матюшенка і А. Жука. Це деталь, і спинюся на ній через те, що вона торкається мене. Таких дрібних помилок і пропусків я зауважив кілька, але лишая їх, щоб не втомлювати читача. Спинюся на більш загальних виводах автора.

Маю враження, що автор не цілком вірно малює відношення між роботою партії в місті і на селі. В 1904 і 1905 році РУП звертає значно більше уваги і віддає головні сили для роботи в місті, а не на селі; вона стає в цей період партією передовсім міської. Створення міських мійських організацій висловується, як необхідна передумова скріплення організаційного апарату. Так само видається, що автор неправильно малює ситуацію, коли говорить про взаємовідношення між «іскровськими» і «націоналістичними» —

«самостійницькими» елементами в партії. Фактично «націоналістичні», вірніше національні настрої в партії були значно сильніші, ніж це знаходить відбиток в партійній літературі. Вони не виявлялись остільки, оскільки вони могли створити перешкоду для з'єднання з РСДРП, що для партії уважалось рівнозначним із здобуттям права громадянства в революційному світі. Так само стоїть справа й що-до самостійництва. Київська організація РУП і Ц. К. партії — найбільш впливові групи — до кінця 1904 р. стояли на ґрунті самостійництва і переход з початком 1905 року до автономних позицій був викликаний більш тактичними, ніж принципіальними міркуваннями.

Цим я обмежу свою респонзію, яка й без того затяглася. На закінчення одна увага на адресу автора. При загальному пристойному тоні книжки, в ній є все таки кілька реверансів на адресу совітської влади і комуністическої партії. Хотілося би вірити, що ці реверанси є тільки сумна konieczність і необхідність, без яких книжка в умовах совітського режиму не могла би побачити світ.

В. Садовський.

Лист до редакції.

Відповідь п. п. Айоло Григорієву і Мандриці.

Моя стаття в ч. 12 «Тризуба» («Федерация народів Сходу Євро-

пи і політичні шулери»), хоч я в ній не назвав ні одного імені, крім пп. Чернова і Гуревича, викликала ряд запитань до мене.

Зо мною розпочав листування п. Айоло, настирливо вимагаючи, щоб я назвав йому того грузина, що підписав проєкт платформи п. Гуревича від імені грузинських соціал-демократів, а в останній книжці «Нової України» (Січень-Лютий 1927 р.) в цій справі звертаються до мене п. п. Григорійв і Мандрика, позиваючи мене до громадського суду.

Не бажаючи в цій справі провадити особисте листування, дозволяю собі відповісти всім цим па'ам через ваш поважаний тиждень.

Коли хто з теперешніх моїх кореспондентів уважає себе ображеним тими епитетами, що їх я вжив у моїй статті, то це його персональна річ і він може звернутися до державного суду. Я брав справу з погляду засідничого, не газивав нікого персонально, і вже з самої цієї причини, поміаючи розходження наших поглядів на громадськість я не можу стати злими до громадського суду.

Що до мене, то я все-таки вважаю, що мій виступ був корисний, бо він спричинився до певного освітлення тої політичної ієсоти, що провадилася в цілях будови «Лиги мирного і азрешення еац о-гального вопроста на Востоке Европи.»

Модест Левицький.

З М І С Т

Париж, неділя, 22-го травня 1927 року — ст. 1. — М. Є. Сокольство і спорт — ст. 3. — Н. «Еврейские погромы» — ст. 6. — Ст. Сірополко. Міжнародний з'їзд «через школу до миру» в Празі — ст. 8. — Обсерватор. З міжнародного ваття — ст. 10. З преси — ст. 14. — О а е с. «Хитрий малорос». — ст. 19. З «культуро-мистесцької хроніки» на Україні — ст. 20. — Хроніка: З Великої України — ст. 22. У Франції — ст. 28. В Чехії — ст. 30. В Польщі — ст. 31. В Бельгії — ст. 33. В Німеччині — ст. 33. Бібліографія — ст. 34. Лист до редакції — ст. 36.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. № 15. Paris XIII.

Педагуе—Комітет.

Адміністратор: *La ROSENHO*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Soc. Anon. Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins Paris